

UTJECAJ TURIZMA NA OPĆINU BAŠKA

Grgić, Paula

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:981768>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
POSLOVNI ODJEL
STRUČNI STUDIJ UGOSTITELJSTVA

Paula Grgić

UTJECAJ TURIZMA NA OPĆINU BAŠKA

ZAVRŠNI RAD

Karlovac, 2019.

Paula Grgić

UTJECAJ TURIZMA NA OPĆINU BAŠKA

ZAVRŠNI RAD

Veleučilište u Karlovcu
Poslovni odjel
Stručni studij ugostiteljstva

Kolegij: Osnove turizma

Mentor: dr.sc. Mateja Petračić, viši predavač

Broj indeksa autora: 0618616035

Karlovac, 2019.

ZAHVALA

Ovom prilikom želim se zahvaliti svojoj mentorici dr.sc. Mateji Petračić na prenesenom znanju iz područja turizma tijekom mog studiranja te na savjetima, uloženom trudu i vremenu za vrijeme pisanja ovog završnog rada. Želim se zahvaliti svim profesorima stručnog studija Ugostiteljstva na Veleučilištu u Karlovcu koji su mi prenijeli stečeno znanje koje će mi koristiti u budućem životu.

Također, zahvaljujem se svojoj majci koja mi je bila najveća podrška tijekom cijelog obrazovanja, koja je uvijek bila tu za mene, koja je imala strpljenja za mene te koja mi je omogućila studiranje u drugom gradu.

Hvala Vam!

SAŽETAK

Razvoj turizma može loše utjecati na prostor određene turističke destinacije ukoliko se prilikom razvoja turističkih proizvoda ne uvažava održivi razvoj turizma. Provođenja turizma je kompleksan proces ukoliko se razvija u skladu s održivim razvojem turizma. Zbog same kompleksnosti vrlo često se pojavljuje zanemarivanje mnogih važnih čimbenika u pogledu prostornog razvoja, očuvanja prirodnih i kulturnih resursa, razvoja komunalne infrastrukture i sociokulturnih odnosa. Razvoj turističkog proizvoda pojavljuje se radi ekonomskih koristi prilikom kojeg se zanemaruju prirodni resursi koji su temelj razvoja turističke ponude destinacije. Održivi razvoj turizma može uvelike koristiti samoj turističkoj destinaciji, domicilnom stanovništvu i turistima. Istraživanja pokazuju da turisti odabiru one turističke destinacije koje svoj turistički proizvod grade na održivom razvoju turizma te one turističke destinacije koje su ekološki osvještenije. Stoga je predmet ovog rada utjecaj razvoja turizma na rast i razvoj Općine Baške odnosno utjecaj razvoja turizma na prostor, utjecaj razvoja turizma na okoliš te ekološka osvještenost prilikom razvoja turizma. U ovom radu istraživat će se kako se Općina Baška nosi s problemima suvremenog razvoja turizma u skladu s održivim razvojem.

Ključne riječi: *Ekološka osvještenost, održivi turizam, održivi razvoj, Općina Baška*

SUMMARY

The development of tourism can badly affect the space of a particular tourist destination if sustainable tourism development is not taken into account when developing tourism products. Tourism implementation is a complex process if it is developed in accordance with the sustainable development of tourism. Due to the complexity itself, many important factors are often neglected in terms of spatial development, conservation of natural and cultural resources, development of communal infrastructure and socio-cultural relations. The development of a tourism product emerges for economic benefits, neglecting the natural resources that are the foundation of the development of the tourist offer of the destination. Sustainable tourism development can greatly benefit the tourist destination itself, the locals and tourists. Research shows that tourists choose those tourist destinations that build their tourism product on sustainable tourism development and those tourist destinations that are more environmentally conscious. Therefore, the subject of this paper is the impact of tourism development on the growth and development of the Municipality of Baška, i.e. the impact of tourism development on the space, the impact of tourism development on the environment, and environmental awareness in tourism development. This paper will explore how the Municipality of Baška deals with the problems of contemporary tourism development in line with sustainable development.

Keywords: *Municipality of Baška, environmental awareness, sustainable tourism, sustainable development,*

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada.....	1
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja podataka.....	1
1.3. Struktura rada	1
2. TURIZAM I PROSTOR	3
2.1. Utjecaj turizma na promjene u okolišu.....	3
2.2. Utjecaj turizma na promjene u gospodarstvu	4
2.3. Utjecaj turizma na sociokulturne interakcije.....	7
3. ODRŽIVI RAZVOJ TURIZMA	9
3.1. Pojam i značaj održivog razvoja.....	9
3.2. Održivi razvoj turizma.....	12
3.3. Načela održivog turizma	15
3.1.1. Ekonomska načela	17
3.3.2. Ekološka načela	18
3.3.3 Socio-kulturna načela	20
4. TURISTIČKA DESTINACIJA	22
4.1. Pojam i razvoj turističke destinacije.....	22
4.3. Kriteriji održivog turističkog razvoja	28
5. OPĆE ZNAČAJKE OPĆINE BAŠKA	31
5.1. Geografski položaj Općine Baška	31
5.2. Prirodni i društveni resursi Općine Baška	32
5.2.1. Prirodni resursi	32
5.2.3. Društveni resursi	34
5.3. Stanovništvo	38
5.4. Izgradnja smještajnih ugostiteljskih objekata.....	42
5.4.1. Stambeni kapaciteti u Baškoj	43
5.6. Turistički pokazatelji u općini Baška za 2017., 2018. i 2019. godinu.....	45
5.6. Plažni kapaciteti	55
6. KRITIČKI OSVRT NA RAZVOJ TURIZMA U OPĆINI BAŠKA	58
6.1. Koncept oblikovanja Vele plaže s prijedlogom tematizacije i sadržaja	60
7. ZAKLJUČAK	65
POPIS LITERATURE	67

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Tema je ovog završnog rada „Utjecaj turizma na rast i razvoj grada Baške“. Turističke destinacije kojima su glavni resursi plaže obično su ekološki vrlo osjetljive te se nalaze pred velikim izazovom stvaranja turističke ponude na povećanu potražnju. Ovaj rad se bavi analiziranjem što uspješnijeg razvoja turizma uz pretpostavke održivog razvoja, prihvatnim kapacitetima grada Baške kao turističke destinacije u kojima se zadovoljavaju potrebe turista te se želi analizirati kako spriječiti eventualne neželjene posljedice u vidu sveopćeg nezadovoljstva turista i ostalih posjetitelja turističke destinacije, poštujući ekološka, rekreacijska, socijalna i druga načela. Iz tog razloga predmet ovog završnog rada je analizirati razne utjecaje turizma na promjene u okolišu, gospodarstvu i na sociokulturne značajke te istražiti provedbu održivog turističkog razvoja u gradu Baška na otoku Krku. Cilj ovog završnog rada je teorijski uvidjeti važnost provedbe održivog razvoja u turizmu i utjecaj turizma na održivost destinacija, u ovom slučaju turističke destinacije Baška. Sam uvod se sastoji od tri dijela: predmeta i cilja rada, korištenja izvora podataka i metoda prikupljanja podataka te je dana i sama struktura rada.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja podataka

Podaci su prikupljeni iz stručne i znanstvene literature te s internetskih stranica koje se bave samom tematikom rada. U prikupljanju podataka korištena je metoda istraživanja za stolom, podaci su obrađeni znanstvenom metodom analize, sinteze, dedukcije, indukcije, deskripcije te metodom komparacije.

1.3. Struktura rada

Ovaj je rad podijeljen u sedam međusobno povezanih poglavlja koja uključuju uvod i zaključak. U drugom poglavlju govori se o utjecaju turizma na promjene u okolišu, na promjene u gospodarstvu te utjecaj sociokulturne interakcije. U trećem poglavlju obrađuje se pojam i značaj održivog razvoja te sama načela održivog razvoja. U četvrtom poglavlju definira se pojam turističke destinacije, instrumenti upravljanja turizmom unutar destinacije te kriteriji održivog razvoja u destinaciji. U petom poglavlju riječ je općim značajkama Općine Baška, točnije o

geografskom položaju, prirodnim i antropogenim resursima Općine Baška, domicilnom stanovništvu općine Baška, stambenoj izgradnji, receptivnim kapacitetima te će se prikazati turistički pokazatelji za 2017.2018.i 2019.godinu. U šestom poglavlju autor se kritički osvrće na razvoj turizma u Općini Baška te predstavlja koncept oblikovanja Vele plaže s prijedlogom tematizacije i sadržaja.

2.TURIZAM I PROSTOR

2.1. Utjecaj turizma na promjene u okolišu

Turizam kao i sam razvoj turizma uvijek se veže uz konkretan prostor čija obilježja i resursi, bili to prirodni ili antropogeni resursi, imaju svojevrsnu privlačnost kojom privlače turistei koliko god turizam na prvi pogled izgleda prihvatljiv u odnosu na druge djelatnosti, ipak ostavlja svoje negativne tragove na prostor pa tako i na okoliš.

Prostor na kojem se turističke aktivnosti neposredno odvijaju mora biti kvalitetan i atraktivan. Pri tome ne misli se samo na osobine i kvalitete fizičkog prostora kao što su lokalno podneblje, izgled krajolika, bioraznolikost, čistoću mora i atraktivnost plaža, već i na stanje antropogenih čimbenika ponude poput kulturno - povijesnih objekata ili spomenika, razne kulturne ili sportske manifestacije, etnosocijalne priredbe i sl., na čijim se karakteristikama i svojstvima zadovoljavaju sportsko rekreativne i kulturne potrebe turista. ¹

U otočnim turističkim destinacijama to je očuvani priobalni prostor s jednim ili više prirodnih i/ili antropogenih turističkih resursa, odnosno atrakcija visokog stupnja privlačnosti. Turizam i okoliš su u neprestanoj interakciji, koja je u početku pozitivna, no intenziviranjem razvoja turizma taj odnos za samo stanje okoliša postaje sve više nepovoljan. Turistička industrija trebala bi najviše voditi računa o trajnom očuvanju resursa, otočne destinacije. Korištenjem prostora u turizmu za izgradnju rekreativnih receptivnih kapaciteta, prometne infrastrukture u svrhu privlačenje turista i zadovoljavanja njihovih rekreativnih i kulturnih potreba zapravo je izravan ili neposredan kontakt i djelovanje turizma i turista na promjene u okolišu. ²

Pri takvim zahvatima treba voditi računa o temeljnim vrijednostima prostora na čijim se karakteristikama temelji razvoj turizma određene otočne destinacije. Otočne turističke destinacije posebno ugrožene su masovnim turizmom, pretjeranom urbanizacijom i nekontroliranom gradnjom, apartmanizacijom i betonizacijom koja često prati intenzivni razvoj turizma. Turizam generira negativne ekološke procese u prostoru, pogotovo pod utjecajem masovnog turizma kao što su degradacija i banalizacija prostora, onečišćenje

¹Bilen M.: Turizam i okoliš, Mikrorad d.o.o., Zagreb 2011. , str. 19.

²Ibidem, str. 19

prostora, trošenje prostora, nestanak ili uništenje brojnih biljnih i životinjskih vrsta, estetska degradacija prostora, ali i saturacija prostora. Za dugoročni razvoj turizma u otočnim destinacijama posebno je važno ne iscrpljivanje prirodnog okoliša, kao primarnog turističkog resursa te očuvanje prirodnih i izgrađenih atraktivnosti kao faktora turističke privlačnosti i dijela turističke ponude otočne destinacije. No međutim, dosadašnja iskustva u turizmu pokazala su da se izgradnja turističkih kapaciteta želi što više približiti turističkoj atraktivnosti. Izgradnjom turističkih kapaciteta u otočnim destinacijama lociranim na samoj obali, okupirani su najatraktivniji resursi, priobalje.³

Koncepcija gradnje na samom resursu, priobalju, karakteristična je i za našu jadransku obalu, odnosno otočne jadranske destinacije. Na taj način povećana je atraktivnost objekata turističke ponude, ali se time umanjuje atrakcijska vrijednost prirodnog resursa. S obzirom na to turistička industrija nužno mora čuvati svoj temeljni resurs od saturacije jer samo na kvalitetnom i zaštićenom prostoru može temeljiti svoj budući održivi gospodarski rast i razvoj.

U turističkoj izgradnji treba se voditi računa da prirodna sredina ima određen kapacitet nosivosti, te da nakon određene granice izgradnje, odnosno zbog prekomjerne izgrađenosti dolazi do degradacije prirodne i društvene atrakcijske osnove. U slučajevima nekontroliranog i neplaniranog razvoja turizma javljaju se brojni negativni okolišni i ekološki učinci: onečišćenje vode, onečišćenje zraka, opterećenje bukom, vizualno zagađenje prostora, prenapučenost plaža i prometnica, trajna degradacija prostora, oštećenje kulturno povijesnih materijalnih resursa. Šteta takvog odnosa turizma spram prostora je veća ako se negativne posljedice uoče s vremenskim odmakom. Krajnji cilj turističke industrije u suradnji s lokalnom upravom bi trebao biti voditi stalnu brigu o stanju okoliša, očuvati prostor od saturacije te uspostaviti ekološku ravnotežu i trajno ga zaštititi za turističko korištenje.⁴

2.2. Utjecaj turizma na promjene u gospodarstvu

Bit turističkog razvoja temelji se na činjenici da se turizam ponajprije razvija zbog njegovih ekonomskih koristi koje u većoj ili manjoj mjeri pridonose razvoju gospodarstva. WTTC

³Vukonić, B., Keča, K., Turizam i razvoj, Mikrorad, Zagreb., 2001., str. 92.

⁴Bilen M., Turizam i okoliš, Mikrorad d.o.o., Zagreb, 2011., str. 20.

predviđa da će turizam prosječno rasti 4,5% između 2005. i 2020.g. Zbog niza ekonomskih koristi koje proizlaze iz njegova razvoja, turizam s opravdanjem stekao status iznimno važne komponente nacionalnih gospodarstava mnogih zemalja osobito onih u razvoju i nerazvijenih.

U Republici Hrvatskoj udio prihoda od turizma u ukupnom BDP-u u prvih 6 mjeseci 2018. godine iznosio je 19,7%. Broj zaposlenih u turizmu u Republici Hrvatskoj kreće se oko 120 000 stalno zaposlenih i u sezoni se u prosjeku u turizmu zapošljava između 40 000 do 60 000 radnika.⁵

Ekonomske funkcije turizma odražavaju se prvenstveno na povećanje ekonomskog blagostanja receptivnih turističkih zemalja, a koristi sagledavamo kroz platnu bilancu, bruto društveni proizvod, zapošljavanje, razvoj novih djelatnosti, ulaganja u infrastrukturu potaknuta turističkim kretanjima u destinaciji i sl. Među glavnim ekonomskim koristima koje turizam donosi svakoj priobalnoj destinaciji treba svakako istaknuti rast dohotka, rast zapošljavanja, kapitalna ulaganja i porast javnih prihoda te poticanje lokalnog rasta i razvoja. Dok je s jedne strane turizam poželjan partner u općem gospodarskom razvoju otočne destinacije, s druge strane taj isti razvoj generira određene troškove i štetu koje je nužno predvidjeti, njima upravljati i po potrebi ih sanirati. Ekonomska korist turizma razlikuje se od destinacije do destinacije, a odnosi se na ukupnost inicijalne turističke potrošnje ostvarene u gospodarskim djelatnostima koje izravno apsorbiraju turističku potrošnju, a to su ponajprije ugostiteljstvo, turističko posredništvo, promet i trgovina na malo.⁶

⁵ Državni zavod za statistiku, <https://www.dzs.hr>, 23.09.2019.

⁶ Čavlek, N. i suradnici, Turizam – ekonomske osnove i organizacijski sustav, Školska knjiga, Zagreb, 2011. str. 263.

Tablica 1. Ekonomske koristi i ekonomske štete razvoja turizma u otočnim turističkim destinacijama

Ekonomske koristi	Ekonomske štete
Uloga subjekata turističke ponude (pravnih i fizičkih osoba) po osnovi ostvarene turističke potrošnje, Javni prihodi od sredstava prikupljenih po osnovi naplaćenih poreza i boravišnih pristojbi, Rast bruto domaćeg proizvoda • Rast prihoda od izvoza proizvoda i usluga putem turizma (bilježi se na računu tekućih transakcija platne bilance),- • Rast direktnog i indirektnog zapošljavanja te restrukturiranje tržišta rada (naročito regionalnog), • Rast poduzetničke aktivnosti (malo i srednje poduzetništvo), • Rast kapitalnih ulaganja (privatnih i javnih), • Aktiviranje neprivrednih resursa (pretvaranje u turistički atraktivne resurse), • Osnaživanje regionalnog razvoja i interregionalne suradnje, • Poticanje općeg gospodarskog rasta i razvoja, • Rast životnog standarda lokalnog stanovništva	• Oportunitetni troškovi (ukoliko se investira u turizam, ne investira se nigdje drugdje) • Potreba investiranja u infrastrukturu koja je potrebna samo u određeno vrijeme u godini • Neravnomjernost u ostvarivanju učinaka tijekom godine (sezonalnost), • Rast vrijednosti nacionalne valute za vrijeme trajanja turističke sezone (sezonska aprecijacija), • Rast cijena proizvoda i usluga na turistički receptivnim područjima za vrijeme trajanja turističke sezone (sezonska inflacija), • Rast cijena nekretnina na turistički receptivnim prostorima (kontinuirano), • Rast rashoda po osnovi uvoza proizvoda i usluga zbog turizma, • Prekomjerna gospodarska ovisnost o turizmu, • Niska stopa povrata na investicije, • Odljev sredstava iz destinacije zbog uvoza roba odnosno plaćanja inozemne radne snage, • Rast društvenih troškova nastalih zbog razvoja turizma (npr. zbrinjavanje otpada, zagađenje) itd.

Izvor: Obrada autora prema: Čavlek, N. i suradnici, Turizam – ekonomske osnove i organizacijski sustav, Školska knjiga, Zagreb, 2011

Nedvojbeno, razvoj turizma podiže standard življenja lokalnog stanovništva, ali i opću kvalitetu življenja, na turistički receptivnim prostorima u smislu bogatije ponude raznih proizvoda, usluga i sadržaja, koji su u prvom redu namijenjeni turistima, ali ostaju na raspolaganju i lokalnom stanovništvu.

2.3. Utjecaj turizma na sociokulturne interakcije

Iako su sociokulturna obilježja otočne turističke destinacije ta koja su u turističkoj ponudi često smatrana samo usputnima, u posljednje vrijeme u mnogim otočnim destinacijama uz prirodu postupno preuzimaju ulogu temeljne turističke ponude i na taj način izgrađuju dodatni 'imidž' koji prodaje cijelu destinaciju. Kroz kulturnu izgradnju turističke ponude turistima i lokalnom stanovništvu pružena je mogućnost proširenja svojih vidika. Kulturna baština, valorizirana kao turistički resurs, jača senzibiliziranost lokalne zajednice za prepoznavanje i očuvanje lokalne tradicionalne materijalne i nematerijalne baštine. Sociokulturni utjecaji razvijaju se iz posebnih oblika društvenih odnosa do kojih dolazi između turista i lokalnog stanovništva kao rezultat njihova kontakta. Turizam, budući da s njim dolazi i mnoštvo novih, lokalnoj sredini stranih ljudi koji imaju svoje kulturne običaje, način provođenja slobodnog vremena i slično, ima snažan utjecaj na kulturne vrijednosti lokalne zajednice, koja se neizbježno i nepovratno mijenja s razvojem turizma.

Koliko će utjecaj biti pozitivan ili negativan s obzirom na sociokulturne interakcije ovisi o karakteristikama turizma koji se razvija, razini ekonomske i društvene razvijenosti lokalnog stanovništva i na kraju mjerama koje javna lokalna uprava poduzima da regulira razinu utjecaja razvoja turizma na lokalnu zajednicu.

Tablica 2. Doxeyev indeks iritacije

Doxey indeks	Socijalni odnos	Odnos moći
Euforija	Inicijalne faze razvoja, posjetitelji i investitori su dobro došli	Postoji malo planiranja i kontrole; veliki je potencijal za kontrolu od strane lokalnih pojedinaca i grupa
Apatija	Kontaktira se s posjetiteljima: kontakti između stanovnika i posjetitelja su više formalni (komercijalni)	Planiranje se uglavnom odnosi na marketing; turistička industrija počinje pokazivati interes
Smetnje	Dosegnuta točka saturacije: Stanovništvo sumnja u turističku industriju	Planovi se više odnose na povećanje infrastrukture a manje na limitiranje rasta; počinju se javljati lokalne protestne grupe
Antagonizam	Otvoreno pokazivanje iritacije; na posjetitelje se gleda kao na uzročnike problema	Planiranje se nadopunjuje ali promocije se usmjerava prema trošenju reputacije: borba moći između interesnih skupina može pojačati kompromise

Izvor: Doxey, G.V.(1975) A causationtheoryofvisitor – residentirritants:Methodologyandresearchinferences.TravelandTourism Research AssociationsSixAnnualConference

Model prikazuje kakav je utjecaj turističkog razvoja na odnos lokalnog stanovništva i posjetitelja. Temeljne postavke Doxeyovog indeksa iritacije i Butlerovog modela životnog ciklusa su da zajednica u destinaciji prolazi kroz različite faze turističkog razvoja tako da se reakcije lokalnog stanovništva postupno mijenjaju od euforije, preko apatije do iritacije i antagonizma. Utjecaj turizma na sociokulturne interakcije odvija se izuzetno brzo i može prouzročiti nepopravljive štetne posljedice. Vidljiv je tek s vremenskim odmakom, npr. promjene u demografskom okruženju, promjene u strukturi obitelji, smanjenoj stopi nataliteta, prihvaćanju novih običaja kao svoj način života, psihofizička opterećenja, promjene religijske strukture stanovništva, oštećivanje kulturno povijesne baštine i dr.

3. ODRŽIVI RAZVOJ TURIZMA

3.1. Pojam i značaj održivog razvoja

Pojam „održivi razvoj“ uveden je 70-ih godina, kada je Stockholm bio domaćin prve globalne UN konferencije gdje su dominirale teme industrijskog zagađenja okoliša, nekontrolirane urbanizacije i nespremnosti na naglo povećanje populacije na Zemlji, ali se još u prijašnjim klasičnim ekonomskim radovima mogu pronaći elementi politike održivog razvoja.⁷ Kao pojam i koncepcija, održivi razvoj popularan postaje i progresivno se razvija od 1987. godine nakon Izvješća Svjetske komisije za okoliš i razvoj (World Commission on Environment and Development - WCED). Bilo je to prvo ozbiljnije i znanstvenije poimanje održivog razvoja prikazano u tzv. Brundtlandovom izvještaju

Svjetske komisije za okoliš UN-a i publicirano pod nazivom Naša zajednička budućnost 1987. godine. U toj studiji održivi razvoj definiran je kao „razvoj koji zadovoljava potrebe današnjeg naraštaja bez ugrožavanja budućih naraštaja“. Održivi razvoj, kvaliteta okoliša i gospodarski razvoj postaju međusobno uvjetovane aktivnosti.⁸

Dakle, riječ je o načinu upravljanja razvojem koji ne dopušta da se provode gospodarske aktivnosti koje povećavaju životni standard današnjih generacija, a istodobno narušavaju i ograničavaju razvojne i životne mogućnosti nadolazećih generacija. Brundtlandovo izvješće istaknulo je važnost baziranja održivog razvoja ne samo na ekonomskim i ekološkim načelima već i na socijalnoj jednakosti s obzirom da siromaštvo predstavlja jedan od temeljnih problema današnjice. U tom izvještaju se po prvi put službeno definira odnos razvoja i okoliša tutvrđuje nužnost prihvaćanja novog svjetskog razvojnog koncepta temeljenog na načelima održivosti.

Održivost izražava načelo koje označava trajan opstanak prirodnog resursa, a razvoj označava koncepciju u sklopu društvene znanosti koja se odnosi na poredak ljudskih resursa. Uzmu li se oba pojma zajedno, održivi razvoj može se definirati kao odnos između dinamičkih

⁷ Herceg N.: Okoliš i održivi razvoj, Synopsis, Zagreb, 2013., str. 254. ² Črnjar, M.: Ekonomika i politika zaštite okoliša, Rijeka, Ekonomski fakultet i Glosa, 2002., str. 187. ³ Mičetić Fabić M.: Uloga lokalne samouprave u planiranju i promicanju održivoga razvoja turističke destinacije, doktorski rad, Opatija, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, 2017., str. 25

gospodarskih sustava koje osmišljava čovjek i većih dinamičkih ekoloških sustava koji se sporo mijenjaju i koji moraju biti u ekološkoj ravnoteži.⁸

Najsnažniji poticaj afirmaciji koncepta održivog razvoja dala je UN-ova konferencija o okolišu i razvoju održana 1992. godine u Rio de Janeiru koja je ukazala na sve veće probleme vezane uz pitanja razvitka i okoliša na globalnoj i lokalnoj razini.⁹ Konferencija na kojoj je sudjelovalo 178 zemalja, poznata je po usvajanju nekoliko dokumenata od kojih su najpoznatiji Deklaracija o okolišu i razvoju i Agenda 21. Deklaracija o okolišu navodi kako „zaštita okoliša mora biti integralni dio procesa razvoja i ne može se promatrati u izolaciji“ te se naglašava kako je ovo pitanje svih zemalja.¹⁰ Agenda 21 kreirala je osnove i programe akcija za postizanje održivog razvoja te je njezina uspješna implementacija najprije odgovornost vlada pojedinih zemalja. Nacionalne strategije, planovi, mjere i procesi ključni su u postizanju navedenoga, a međunarodne organizacije trebaju podržavati i dopunjavati nacionalne napore. Kako bi se dokazala predanost održivom razvoju, 2002. godine održan je u Johannesburgu World Summit on Sustainable development kojim se potvrđuje predanost zaključcima konferencije u Riju te se nastavlja implementacija Agende 21. Na sastanku Ujedinjenih naroda krajem rujna 2015. svjetski čelnici dogovorili su se o novom programu Ujedinjenih naroda za održivi razvoj 2030. koji sadrži 17 ciljeva održivog razvoja. U okviru 17 novih ciljeva održivog razvoja i 169 podciljeva uravnotežene su tri dimenzije održivog razvoja (okolišna, društvena i gospodarska dimenzija), u područjima kao što su siromaštvo, nejednakost, sigurnost opskrbe hranom, zdravlje, održiva potrošnja i proizvodnja, rast, zaposlenost, infrastruktura, održivo upravljanje prirodnim resursima, klimatske promjene, kao i rodna jednakost, pristup pravosuđu i odgovornost institucija.¹¹

⁸ Đopa J.: Izazovi razvoja održivog kulturnog turizma, diplomski rad, Pula, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2016., str 10.

⁹ Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, <http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralniodnosi0/globalne-teme/odrzivi-razvoj/>, 23.09.2019.

¹⁰ UN, 1992, čl. 4

¹¹ Birkić, D.: Održivi turistički razvoj priobalne destinacije, doktorska disertacija, Opatija, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, 2016., 113-114. str

Globalni ciljevi održivog razvoja:

- iskorijeniti siromaštvo svuda i u svim oblicima
- iskorijeniti glad, postići sigurnost hrane i poboljšanu ishranu te promovirati održivu poljoprivredu
- zdravlje – osigurati zdrav život i promovirati blagostanje za ljude svih generacija
- osigurati uključivo i kvalitetno obrazovanje te promovirati mogućnosti cjeloživotnog učenja
- postići rodnu ravnopravnost i osnažiti sve žene i djevojke
- osigurati pristup pitkoj vodi za sve, održivo upravljati vodama te osigurati higijenske uvjete za sve
- osigurati pristup pouzdanoj, održivoj i modernoj energiji po pristupačnim cijenama za sve
- promovirati uključiv i održiv ekonomski rast, punu zaposlenost i dostojanstven rad za sve
- izgraditi prilagodljivu infrastrukturu, promovirati uključivu i održivu industrijalizaciju i poticati inovativnost
- smanjiti nejednakost unutar i između država
- učiniti gradove i naselja uključivim, sigurnim, prilagodljivim i održivim
- osigurati održive oblike potrošnje i proizvodnje
- poduzeti hitne akcije u borbi protiv klimatskih promjena i njenih posljedica
- očuvati i održivo koristiti oceane, mora i morske resurse za održiv razvoj
- zaštititi, uspostaviti i promovirati održivo korištenje kopnenih ekosustava, održivo upravljati šumama, suzbiti dezertifikaciju, zaustaviti degradaciju tla te spriječiti uništavanje biološke raznolikost
- promovirati miroljubiva i uključiva društva za održivi razvoj, osigurati pristup pravdi za sve i izgraditi učinkovite, odgovorne i uključive institucije na svim razinama
- ojačati načine provedbe te učvrstiti globalno partnerstvo za održivi razvoj.¹²

¹² United nations (2016) Globalni ciljevi održivog razvoja do 2030. Zagreb: ODRAZ-Održivi razvoj zajednice Črnjar, M., Črnjar, K.: op. cit, str. 84.

Koncepcija održivog razvoja zahtijeva:

- očuvanje prirodnih resursa i s tim u vezi temeljni zaokret u eksploataciji resursa;
- veću učinkovitost u raspodjeli resursa i preraspodjelu bogatstva;
- uvođenje novih tehnologija i poimanje razlike između rasta i razvoja;
- odustajanje od aktivnosti koje bi mogle ugroziti buduće naraštaje;
- uključivanje koncepcije održivog razvoja kao filozofije u sve društvene, ekonomske i političke strukture.

Održivi razvoj je proces koji je usmjeren na dugoročne promjene. Uobičajeni ciljevi vlade odnose se na stvaranje prihvatljivog poslovnog okruženja, jednaku preraspodjelu dobiti, dobro socijalno osiguranje, kvalitetno obrazovanje i zdravstvo te uspješno upravljanje gospodarskim rastom i razvojem. Koncept održivog razvoja daje težinu klasičnim državnim ciljevima: bolja zaštita okoliša, naglasak na društveni kapital, ujednačen regionalni razvoj. Bit održivog razvoja treba da je usklađena s poslovanjem određenih područja: gospodarstvo, socijalno područje, okoliš. Razvoj uključuje korištenje ljudskih, fizičkih i financijskih izvora na način koji učinkovito zadovoljavaju potrebe tržišta, uspješno održavajući resurse koji su neophodni u stvaranju dodane vrijednosti. Koncept održivog razvoja nije usmjeren samo na industrijska, komercijalna i financijska područja, već uključuje i infrastrukturu, obrazovanje, zdravstvo, turizam, okoliš itd.¹³

3.2. Održivi razvoj turizma

Na principu koncepta održivog razvoja razvijen je koncept održivog turizma i moguće ga je primijeniti se na sve oblike turizma koji su dugotrajno usklađeni sa svojom prirodnom, socijalnom i kulturnom okolinom. To je koncepcija razvoja potaknuta negativnim učincima turizma po okoliš. Danas je potreba prepoznavanja i zaštite prirodnih i kulturnih vrijednosti kako bi se razvio kvalitetni i konkurentni turistički proizvod te kako dugoročno unaprijedilo upravljanje turističkim destinacijama, što predstavlja prvi korak u implementaciji održivog turističkog razvoja u procesu upravljanja turističkom destinacijom.

¹³ Korošec L., Smolčić Jurdana D. Politika zaštite okoliša – integralni dio koncepcije održivog razvoja Europske unije, *Ekonomski pregled* 64 (6), 2003., 608-609 str.

Turistička aktivnost može pozitivno djelovati na cjelokupni razvoj određene zajednice, međutim pokazalo se da neplanski razvoj, djelomično ili potpuno na potražnju orijentiran razvoj ili razvoj potican zahtjevima tržišta, dovodi do uništavanja niza destinacija diljem svijeta.¹⁴Rastuća društvena svijest o pitanjima održivog razvoja pomogla je u davanju značaja gospodarskim, okolišnim te društveno-kulturnim pitanjima povezanim s turističkom industrijom.¹⁵

Održivi turizam (engl. sustainable tourism) raste i razvija se ne iskorištavajući svoje resurse tako da ih trajno uništava, već se resursi koriste tako da se maksimalno očuva njihova kvaliteta i vrijednosti za buduće naraštaje. Održivi je turizam onaj koji može opstati tijekom duljeg razdoblja jer ne uzrokuje degradaciju okoliša, nego ostvaruje korist u ekonomskom, ekološkom, društvenom i kulturnom okruženju u kojem se odvija. Polazi od pretpostavke da su resursi ograničeni te traži način za definiranje tih limita, a u skladu s time i mogućih granica razvoja.¹⁶

Svjetska turistička organizacija (UNWTO) čvrstog je stava da su smjernice za održivi razvoj i održivo upravljanje aplikativne u svim oblicima turizma, uključujući i masovni turizam i različite turističke segmente te u svim vrstama destinacija pa tako i u otočnim destinacijama. UNWTO je u skladu s općim konceptom održivosti, održivi razvoj turizma definirala kao „...onaj koji zadovoljava potrebe današnjih turista i u isto vrijeme štiti prostor i povećava mogućnost održivosti za budućnost, projekt koji upravlja svim resursima na način da poštuje ograničenja ekonomske, socijalne i estetske kompatibilnosti dok zadržava kulturni integritet, esencijalne ekološke procese, bioraznolikost i sustave koji podržavaju život“¹⁶

Tijekom vremena UNWTO proširuje definiciju te naglašava da „održivi turizam treba učiniti optimalnim korištenje prirodnih resursa, poštovati sociokulturne autentičnosti zajednice domaćina, te osigurati održivo dugoročno poslovanje“.¹⁷

Kvalitativne karakteristike otočnog turizma razlikuju se u nekim segmentima od obalnih, posebno s obzirom na ekološke elemente. S ciljem očuvanja postojećih prednosti razvoj otočnog turizma treba se odvijati u skladu s okolišem uz davanje prioriteta kvalitetnim

¹⁴ Ruhane, L.: Strategic planning for local tourism destination: an analysis of tourism plans, *Tourism and Hospitality Planning and Development*, 2004.

¹⁵ Hall M.: Policy learning and policy failure in sustainable tourism governance. From first – and second order to third – order change, *Journal of Sustainable Tourism*, 2001., 19 (4-5) ¹³ Birkić D.: op.cit., str. 116.

¹⁶ Padin C.: A sustainable tourism planning model: Components and relationships, *European Business Review*, Vol. 24 Iss: 6, 2012., str. 510.

¹⁷ Birkić D.: op.cit., str. 117.

razvojnim čimbenicima, stoga implementacija koncepcije održivog turističkog razvoja na otocima posebno dobiva na značaju.¹⁸

Berlinska deklaracija iz 1997. godine o biološkoj raznovrsnosti i o održivom turizmu navodi sljedeće: “Turizam bi se trebao razvijati na način koji doprinosi lokalnim zajednicama, da jača lokalnu ekonomiju, zapošljava lokalnu radnu snagu i na održivi način koristi lokalne resurse, poput lokalnih poljoprivrednih proizvoda, lokalnog tradicijskog nasljeđe. Mehanizmi, uključujući politike i zakonodavstvo trebaju biti postavljeni na način da osiguraju dobrobit lokalnoj zajednici. Turističke aktivnosti trebaju poštivati ekološke osobine i kapacitet u lokalnoj sredini gdje se odvijaju. Svi naponi, radnje, trebali bi biti učinjeni na način da poštuju tradicijski način života i kulturu“. Berlinska deklaracija iz 1997. godine dala je jak normativni prinos tvrdnjom „da se turizam treba razvijati na način da pogoduje lokalnim zajednicama uz čvršće lokalno gospodarstvo, upošljava lokalnu radnu snagu i gdje je god ekološki održiv koristi lokalne materijale, lokalne poljoprivredne proizvode i tradicijske vještine“.¹⁹

Turizam je u posebnoj poziciji prema doprinosu održivom razvoju i izazovima koji se njemu pojavljuju. Prvenstveno zbog brzine i rasta toga sektora i zbog velikog doprinosa ekonomijama mnogih zemalja te veliku zavisnost o turističkoj djelatnosti mnogih otočnih gospodarstava. Mogućnost zarade izvan tradicionalnih otočnih zanimanja - poljoprivrede, ribarstva i pomorstva - uvjetovala je pojačano zapošljavanje domicilnog stanovništva u turističko-ugostiteljskoj privredi koja se na mnogim malim otocima uglavnom oslanja na privatni sektor. Ovisnost otočne privrede o turizmu jest općenito veća od ovisnosti na obali. Da bi otoci bolje iskoristili postojeće prednosti potrebno je da se cjelokupan gospodarski razvoj, uključujući i turistički, veže uz racionalno korištenje prostora i njegovih resursa kako bi se očuvala bioekološka ravnoteža, a što je u skladu sa sve izraženijom potražnjom turista za ekološki očuvanim i sociokulturno izvornim destinacijama. Također, turizam predstavlja aktivnost koja uključuje drugačiji odnos između potrošača (posjetitelja) i industrije (lokalnih zajednica i okoliša) gdje potrošači konzumiraju turističku uslugu u samom mjestu nastanka tj. turističkoj otočnoj destinaciji i to pretpostavlja određenu svijest turista-potrošača o odgovornosti koju imaju spram te destinacije.²⁰

¹⁸ Mikačić V.: Otočni turizam Hrvatske, pregledni rad, Zagreb, Institut za turizam, 1993., 517 str.

¹⁹ The Berlin declaration on biological diversity and sustainable tourism, <https://www.gdrc.org/uem/ecotour/berlin.html> , 26.9.2019.

²⁰ Making tourism more sustainable: A guide for policy makers, www.unep.fr/shared/publications/pdf/dtix0592xpa-tourismpolicyen.pdf , 26.09.2019.

Otoci u Hrvatskoj trebaju čuvati i sačuvati okoliš uz primjenu strategije razvoja turizma i ostalih gospodarskih aktivnosti pogodnih za okoliš i usmjerenih na čuvanje i unapređenje otočnih društvenih zajednica. Upravo zbog takvog koncepta razvoja moguće je izbjeći probleme masovnog turizma te razvijati gospodarstvo u skladu s okolinom, dajući pri tom prednost kvalitetnom pred kvantitetnim turističkim razvojem.

Određivanje prihvatnog kapaciteta određenog otoka za turizam od presudnog je značenja za njegovu budućnost. Suvremeni turizam postao je međuovisan s ekologijom, a njegov daljnji razvoj mora se promišljati prije svega kao održivi razvoj.²¹ Održivi turistički razvoj prema UNWTO treba moći:

Osigurati optimalnu upotrebu resursa iz okoliša koji konstituiraju ključne elemente u razvoju turizma, održavajući nužne ekološke procese, pomažući u očuvanju prirodnog nasljeđa i biološke različitosti te osiguravanje nekompeticijskog odnosa sa drugim djelatnostima poput ribolova i poljoprivrede posebno na većim otocima koji imaju potrebne resurse za bavljenje tim djelatnostima

Poštivati sociokulturnu izvornost (autentičnost) domaćina, očuvati izgrađeno i životna kulturna nasljeđa i tradicionalne vrijednosti, doprinijeti interkulturalnom razumijevanju i toleranciji kako bi tradicionalna otočna pučka kultura orijentirana ribarstvu ostala živi i aktivni segment turističke ponude

Omogućiti održive, dugoročne ekonomske aktivnosti osiguravajući pravednu distribuciju socioekonomskih koristi svim zainteresiranim, a uključujući stabilnu zaposlenost, mogućnosti za ostvarivanje dohotka i socijalne usluge domaćoj zajednici kako bi se doprinjelo ublažavanju siromaštva te financijskoj sigurnosti i ravnopravnosti otočana sa stanovnicima na kopnu.

Iz ovih zadataka zapravo proizlaze i principi ili načela održivosti koji se odnose na različite aspekte održivog razvoja turizma, i to: ekološke, ekonomske i sociokulturne.

3.3. Načela održivog turizma

Koncept održivog turističkog razvoja temelji se na primjeni ekonomskih, ekoloških i sociokulturnih načela. Pronaći pravu ravnotežu među njima znači osigurati cjelovitu i

²¹ Vidučić V.: op. cit., str. 42

dugotrajnu održivost kako turizma, tako i turističkih destinacija u cijelosti. To danas nije nimalo jednostavan zadatak. Turizam je gospodarska aktivnost koja zbog svoje izrazite sezonalnosti svoje aktivnosti podređuje kratkotrajnim ciljevima u vidu brze zarade i ekstra profita, što je u suprotnosti s istaknutim načelima održivog razvoja, odnosno u suprotnosti je s postizanjem željene ravnoteže između društvenih, ekonomskih i okolišnih načela održivog turističkog razvoja.²²

Razvoj turizma na načelima održivoga razvoja mora uvažiti različite interese i stavove različitih dionika, interesnih skupina, organizacija i institucija koje na izravan i neizravan način utječu na razvoj turizma. Potrebno je uvidjeti te otkloniti brojne negativne učinke turizma na prostor, okoliš i lokalnu zajednicu, koji se događaju kada se turizam brzo razvija i kada se razvojem istog ne upravlja. Termin „ravnoteže“ izaziva razmišljanje jer gospodarski razvoj kroz turizam često dovodi do sučeljavanja sa zaštitom okoliša te teških „nagodbi“ između gospodarskih, društvenih i okolišnih dimenzija. Turizam koji se prezentira kao prijatelj okoliša zapravo po svojoj naravi značajno uzrokuje negativne promjene u okolišu.

Koncept održivog razvoja često se poistovjećuje s brigom o okolišu te se samim time svodi na ekološku održivost, ne uvažavajući pritom preostala načela održivog razvoja, ekonomska i sociokulturna. Ekološka održivost jamči usklađenost razvoja s očuvanjem i održanjem osnovnih ekoloških procesa, biološke raznolikosti i bioloških resursa.²³ Ekonomska održivost zasniva se na ekonomski učinkovitu razvoju i upravljanju resursima tako da se resursima mogu koristiti uz sadašnje i buduće generacije. Društvena, odnosno sociokulturna održivost jamči usklađenost razvoja s očuvanjem kulture i sustava vrijednosti ljudi na koje taj razvoj utječe te trajno održanje i isticanje identiteta lokalne zajednice. Ekonomska i ekološka politika moraju biti povezane, odnosno uravnotežene tako da zaštita okoliša i njezina temeljna načela postanu ishodište svih ciljeva i instrumenata ekonomske politike, što se ponajprije odnosi na uvažavanje načela održivog razvoja.

Uspješna ekonomska valorizacija ukupno raspoloživog (turističkog) prostora, pretpostavlja trajno ulaganje u očuvanje njegove autentičnosti.²⁴ S druge strane, budući da nedostatak adekvatne skrbi o prostoru implicira postupno uništavanje njegova ekonomskog potencijala,

²² Birkić D.:op. cit., str. 128

²³ Smolčić Jurdana D.: Prednosti i ograničenja primjene koncepcije održivog razvoja turizma, doktorski rad, Zagreb, Ekonomski fakultet, 2003., str 15.

²⁴ Kunst I.: Upravljanje turističkom destinacijom u Hrvatskoj – ograničenja i mogućnosti, u: Izazovi upravljanja turizmom, Institut za turizam, Zagreb, 2011.

upravljanje i gospodarenje neizgrađenim javnim prostorom, u skladu s ekološkim načelima održivog razvoja podrazumijeva očuvanje njegovih kako gospodarskih, tako i ekoloških, vizualnih i sociokulturnih vrijednosti tijekom vremena i za buduće generacije.

Prvi korak u provedbi održivog razvoja je ugrađivanje načela održivog razvoja u strateške nacionalne dokumente te prilagođavanje institucionalnih organizacija provedbi tih načela.

Jedino usvajanjem pravne regulative moći će se sustavno provjeravati provođenje ispravnih odluka te sankcionirati one koje ne provode zadane politike.

3.1.1. Ekonomska načela

Prihodi od turizma značajni su u bruto domaćem proizvodu. World Travel and Tourism Council (2012.) ističe da turizam treba donijeti značajnu ekonomsku korist u vidu povećanja bruto domaćeg proizvoda (BDP-a), zapošljavanja, izvoza te treba moći privući više domaćih i stranih ulagača u velike investicije i u infrastrukturu. Ovaj trend osobito je izražen u zemljama u razvoju i nerazvijenim zemljama. Turizam ima pozitivan utjecaj na lokalnu ekonomiju s učincima kao što su gospodarska raznolikost, otvaranje radnih mjesta i porast poreznih prihoda. Turizam se smatra činiteljem koji pridonosi većem životnom standardu te je sposoban privući investicije i povećati potrošnju, stvarajući tako veću dobit od troška. Iako je ekonomski rast lokalne zajednice temeljni cilj razvoja turizma u otočnoj destinaciji, ipak se ne smije naglasak staviti isključivo na postizanje što većih ekonomskih koristi jer se u tom slučaju zanemaruju ostali kriterij održivosti i ravnoteža se u potpunosti narušava.

Objasniti ekonomska načela održivog turističkog razvoja zapravo znači objasniti na koji bi se način trebale donositi poslovne i pritom ostvariti svoje ciljeve poslovanja. Ekonomska održivost je značajna i ne pretpostavlja se drugim načelima održivosti, ali isto tako turistički razvoj nije opravdano promatrati isključivo kroz prizmu ekonomske održivosti, no neprihvatljivo ju je ignorirati. Ekonomska održivost treba omogućiti uspješan razvoj destinacije, a korištenje i upravljanje resursima dirigitirano od strane javne lokalne uprave mora osigurati njihovu očuvanost i za buduće naraštaje. Ekonomska održivost znači optimiziranje stope rasta kojom se može upravljati s potpunim uvažavanjem ograničenja okoliša destinacije. Ekonomska održivost implicira optimiziranje stope rasta i razvoja turizma na razinu kojom se može upravljati, uzimajući u obzir ograničenja okoliša u destinaciji.²⁵ Prema UNWTO,

²⁵Choi, H. C., Sirakaya, E., Sustainability indicators for managing community tourism, Tourism Management, 2006.

voditi se ekonomskim načelima u održivom razvoju turizma znači osigurati takvo poslovanje koje će omogućiti održive, dugoročne ekonomske aktivnosti, pravedno distribuirane socio-ekonomske koristi svim interesnim skupinama i to:

- stabilnu zaposlenost;
- mogućnost za ostvarivanje dohotka i socijalne usluge domaćoj zajednici, te
- doprinijeti ublažavanju siromaštva.²⁶

Osigurati ekonomsku održivost znači „osigurati i održivost i konkurentnost turističkih destinacija i poduzeća kako bi se mogle nastaviti razvijati i ostvarivati dugoročne koristi.“. Održivi turistički razvoj otočne destinacije mora biti ekonomski opravdan jer je turizam ekonomska aktivnost.²⁷

3.3.2. Ekološka načela

Turizam i okoliš u neprestanoj su povratnoj povezanosti koja je po svojim obilježjima u početnim i manje intenzivnim fazama pozitivna. Ukoliko dođe do povećanja turističke aktivnosti, dolazi do pojave negativne povratne povezanosti. Povećavanjem razvoja, turizam ugrožava okoliš pa ekonomska korist može postati jednaka ili manja od troškova degradacije okoliša koja najčešće nigdje nije iskazana ni izračunata već procijenjena kao oportunitetni trošak. „Nekontrolirani rast u turizmu koji uzima u obzir kratkoročne, ekonomske ciljeve često rezultira negativnim učincima na štetu okoliša i društva, uništavajući samu osnovu na kojoj počiva i iz koje raste.“ Ovi su učinci posljedica „pretjerane upotrebe resursa, onečišćenja i otpada koji generira razvoj turističke infrastrukture i objekata, promet te sama turistička aktivnost.“²⁸

Razvoj turizma može biti kratkoročno, čak i srednjoročno ekonomski vrlo uspješan, no međutim dugoročno, ukoliko se ne sagleda u potpunosti „uspješan razvoj turizma“ može rezultirati trajnom štetom po okoliš i izazivati trajne negativne posljedice na okoliš i sociokulturno okruženje. Okoliš u tom smislu treba tretirati kao centralnu komponentu održivog razvoja i ključni faktor kvalitete života lokalnog stanovništva, a ne samo kao turistički resurs. Stoga se voditi ekološkim načelima za održivi turistički razvoj znači „osigurati optimalnu

²⁶ UNWTO, <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284407910>, 21.09.2019.

²⁷ UNWTO, <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284407910>, 21.09.2019.

²⁸ UNWTO, <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284406876>, 21.09.2019.

upotrebu resursa iz okoliša koji konstituiraju ključne elemente u razvoju turizma, odražavajući nužne ekološke procese i pomažući u očuvanju prirodnog nasljeđa i biološke različitosti.“²⁹

Da bi turizam bio ekonomski održiv mora biti i ekološki održiv, jer o očuvanosti prostora i resursa za razvoj turizma ovise ekonomski učinci turizma na otočnoj turističkoj destinaciji. Negativni učinci turistički neodrživog razvoja najviše se osjećaju na lokalnoj razini, te inicijativa za održivi razvoj turizma i primjenu ekoloških načela, nužno treba stići iz lokalnih zajednica.

Poštivanje ekološkog načela održivog turističkog razvoja od presudne je važnosti za daljnji turistički razvoj priobalnih destinacija. Nepoštivanje ovog načela i uzimanje u obzir isključivo načela ekonomske isplativosti, uobičajeno vodi saturaciji kvalitetnih turističkih prostora, što bi u konačnici moglo značiti i nestanak turizma na tom područja. Naime „turistički saturirani prostori ne samo da izravno i neizravno ugrožavaju danas već ozbiljno narušen okoliš u mnogim zemljama, već postaju i gospodarski neuspješni zbog sve veće ekološke senzibiliziranosti turista i neatraktivnosti takvog ambijenta“.³⁰

Ekološka održivost ima veliki značaj, budući da zagađenje prirode postaje globalna prijetnja cijelom čovječanstvu, te se naglašava da prirodne resurse svake pojedinačne lokalne zajednice i cijelog planeta ne treba više smatrati izdašnima te da se oni zapravo konstantno troše.³¹ Održivi razvoj turizma, zasnovan na ekološkim načelima javlja se kao suvremena faza razvoja turizma i odgovor na neodrživost masovnog turizma. To podrazumijeva implementacije ekoloških načela u instrumente planiranja, razvoja i upravljanja turizmom otočne destinacije. Ali isto tako brigu o zaštiti okoliša, prirodnim resursima i upravljanju prostorom na nivou otočne destinacije, temeljenu na ekološkim načelima održivog turističkog razvoja trebaju preuzeti svi korisnici okoliša, a ne samo turistička industrija koja je najviše zainteresirana za očuvanje istoga.

Putem ekološke održivosti osigurava se okoliš kako se ne bi prekomjerno iscrpljivali prirodni resursi, promijenili ekološki procesi i narušila prirodna baština te flora i fauna. Onečišćenje prirode globalna je prijetnja čovječanstvu te je nužno shvaćanje ozbiljnosti problema koji

²⁹ UNWTO, <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284407910>, 21.09.2019.

³⁰ Klarić, Z., Određivanje prihvatnog potencijala u Sredozemlju i njegov utjecaj na poimanje održivog razvitka, u: Klarić, Zbornik radova Prema održivom razvitku turizma u Hrvatskoj, Zagreb, Institut za turizam, 1994., str. 17–32.

³¹ Choi, H. C., Sirakaya, E., Sustainability indicators for managing community tourism, Tourism Management, 2006., str. 1276.

nezaobilazno zahvaća svakog od pojedinaca i u velikoj mjeri može doprinijeti smanjenju kvalitete života.

3.3.3 Socio-kulturna načela

Društveni resursi, temeljeni na vrijednostima lokalne, autentične kulturne baštine otočne destinacije imaju značajnu ulogu u održivom razvoju turizma. Oni uzrokuju interakciju među ljudima (turist-domaćin) koje su osnova za razvoj turizma u destinacijama. Stoga se posebna pozornost stavlja upravo na sociokulturnu održivost turizma i primjenu načela sociokulturne održivosti. Stil života, običaji i tradicija lokalnog stanovništva dolaskom turista doživljavaju bitne promjene. Kultura lokalne zajednice neizbježno i nepovratno se mijenja s razvojem turizma.

Socio-kulturna načela održivosti turističkog razvoja otočne destinacije impliciraju da treba poštivati društveni identitet i društveni kapital zajednice, koji ujedno čini sastavni dio svakog turističkog proizvoda zajednice. Gledano sasocio-kulturnog aspekta utjecaji razvoja turizma u otočnim destinacijama događaju se sporije i manje su vidljivi ali sa dalekosežnim posljedicama. Zadržavanje lokalnih specifičnosti i autohtonih obilježja opća je društvena vrijednost koju je potrebno održati.³²

Socio-kulturna održivost odnosi se na sposobnost zajednice, bilo lokalne ili nacionalne, da prihvati nove inpute, u slučaju turizma to su turisti, na kraći ili duži period vremena, te da usprkos tome nastavi funkcionirati bez društvene disharmonije do koje mogu dovesti ti inputi. Sociokulturna održivost jamči kompatibilnost razvoja s očuvanjem kulture i sustava vrijednosti ljudi na koje taj razvoj utječe, te trajno održanje i isticanje identiteta lokalne zajednice“.³³

Prema UNWTO –u održivi turistički razvoj je onaj koji poštuje i sociokulturnu izvornost (autentičnost) domaćina, čuva izgrađeno i životno kulturno nasljeđe i tradicionalne vrijednosti, te doprinosi inter-kulturalnom razumijevanju i toleranciji. Drugim riječima, zadatak je ovog načela da se brine o lokalnom stanovništvu jer je između ostaloga i lokalno stanovništvo svojom autentičnošću „dio proizvoda turističkog mjesta.“³⁴ Pri tome se misli na njihovo kulturno

³² UNWTO, <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284406876>, 21.09.2019.

³³ Smolčić Jurdana, D., Prednosti i ograničenja primjene koncepcije održivog razvoja turizma, Doktorska disertacija, Ekonomski fakultet, Zagreb, 2003.

³⁴ Liu, Z., Sustainable tourism development: A critique, *Journal of Sustainable Tourism*, 2003, str. 459–475.

nasljeđe, alii na način komunikacije lokalnog stanovništva s turistima u svakodnevnom kontaktu.

4. TURISTIČKA DESTINACIJA

4.1. Pojam i razvoj turističke destinacije

Nekada u povijesti, shvaćanje turističke destinacije je bilo usko povezano sa pojmom turističkog mjesta. „Prema tom tradicionalnom konceptu turističke destinacije kao turističkog mjesta, destinacije se poistovjećuju sa gradovima i mjestima koji su određeni administrativnim granicama, na čije su formiranje utjecali vlasnički odnosi, način korištenja zemljišta te važni politički događaji.“³⁵

„Kada govorimo o turističkoj destinaciji kao suvremenom pojmu može se reći da se radi o turistički organiziranom i prepoznatljivom prostoru, o prodajnoj turističkoj jedinici, u kojoj turisti nalaze sve ponudbene kapacitete i sadržaje koji će ih najprije privući, a onda i zadržati na duljem boravku.“² Takva prostorna jedinica će kroz više mogućih i raznovrsnijih sadržaja omogućiti takvu potrošnju turista, koja će osigurati odgovarajuće i zadovoljavajuće prihode lokalnom stanovništvu.

Na temelju analize brojnih definicija turističke destinacije smatra se primjerenim definirati je kao: „turistički organiziranu i tržišno prepoznatljivu prostornu jedinicu, koja skupom svojih turističkih proizvoda potrošačima nudi cjelovito zadovoljenje turističke potrebe“.³⁶ Iz navedenog se može zaključiti da za definiranje turističke destinacije nisu bitni njezina veličina i geopolitičke granice, već njezina sposobnost za privlačenje turista i zadovoljavanje svih njihovih potreba.

Pretečom pojma turističke destinacije smatra se "turističko mjesto“, kao što je ranije istaknuto. Nekada se u povijesti svako mjesto koje je bilo zaslužno za razvoj turizma u određenom mjestu nazivalo turističkim mjestom, te su takva mjesta u pravilu postojala puno prije početka razvoja turizma i kao takva imala su točno definirane prostorne granice. No drugom polovicom pedesetih godina dvadesetog stoljeća, kada su uključene veće mase ljudi u turistička kretanja pojavila se potreba za izgradnjom ugostiteljskih objekata kako bi se uspješno zadovoljile potrebe sve većeg broja turista. Te nove ugostiteljske objekte nije bilo moguće smjestiti u stare

³⁵ Križman-Pavlović, D., *Marketing turističke destinacije*, Mikrorad d.o.o., Zagreb, (2008), str. 58 ² Vukonić, B., *Teorija i praksa turističke destinacije*, Zbornik radova sa znanstvenog skupa „Hotelska kuća 1998“, Opatija; Hoteljerski fakultet, (1998), str. 367

³⁶ Križman-Pavlović, D., op. cit. str. 58

obalne gradiće i naselja što je dovelo do formiranja turističkog kompleksa. Bilo je potrebno sagraditi odgovarajuću infrastrukturu koja će zadovoljiti sve potrebe turista, ali izvan izgrađenih naselja. Na taj način formirali su se turistički kompleksi koji su bili sagrađeni u blizini dotadašnjih turističkih mjesta. Iako se takva mjesta često nazivaju turističkim naseljima, oni nemaju kao takvi sav potreban sadržaj da bi mogli biti naselje niti u njima obitava lokalno stanovništvo.³⁷

„Daljnji razvoj turizma dovodi do spajanja turističkih kompleksa i obližnjih mjesta što je uzrokovalo kreiranje niza izgrađenih obalnih pojaseva koje nazivamo rivijera.“³⁸ Nastavak prodiranja kapaciteta turističke ponude i turista u širi prostor utjecao je na formiranje turističkih središta. „Za turistička središta je karakteristično to što zadovoljavaju potrebe ne samo turista koji borave u turističkim središtima, već i turista iz okolnih turističkih mjesta, odnosno iz cijelog gravitacijskog područja turističkog središta“.⁶ „Upravo je to gravitacijsko djelovanje razlog zbog kojeg se turističko središte smatra pretečom turističke destinacije.“⁷ Zbog toga je osamdesetih godina dvadesetog stoljeća uveden pojam turističke destinacije, koja se odnosi na suvremena kretanja u turizmu i na način kako turisti iskorištavaju slobodno vrijeme, pri čemu je marketing u turizmu odigrao veliku ulogu. „Ovo se temelji na stavu da u suvremenom načinu življenja i poslovanja, kompleksne jedinice koje sadrže više lokaliteta i turističkih mjesta, kao što je to turistička destinacija, mogu svojim sadržajem zadovoljiti kompleksnu potrebu turista.“³⁹

„Destinacije su promjenjive, ne samo da se mijenjaju uslijed pritiska turizma nego i zbog „zastarjelosti“ ponude.“⁴⁰ Glavni ciljevi turističke destinacije jesu osigurati visoku kvalitetu gostima i dugoročnu egzistenciju domaćem stanovništvu. Pritom treba imati na umu da ni jedna destinacija nije statična, da se ona mijenja i razvija u skladu sa preferencijama gostiju.

Svaka destinacija ima svoj životni ciklus, prva faza odnosi na istraživanje, pri čemu najčešće obuhvaća nedirnutu prirodnu ljepotu i mali broj posjetitelja u destinaciji. Najveći razlog tome je smanjena turistička ponuda i slaba komunikacija sa domicilnim stanovništvom. U drugoj fazi, odnosno angažiranju, započinje razvoj turističke destinacije na način da počinje rasti ponuda za posjetitelja te se počinje raditi na promociji destinacije. Ovi potezi za rezultat imaju

³⁷ Križman-Pavlović, D., op. cit., str. 58

³⁸ Loc.cit.

³⁹ Loc.cit

⁴⁰ Magaš, D., *Turistička destinacija*; Tipograf, Rijeka (1997), str. 8

povećanje broja posjetitelja i ulaganje u infrastrukturu koja je potrebna turistima. U trećoj fazi, odnosno u fazi razvoja, dolazi do povećanja broja turista. Tijekom ljetnih mjeseci ima ih često i više nego domicilnog stanovništva, a rezultat toga je pretjerano iskorištavanje prostora i smanjena kvaliteta usluga zbog malog broja domicilnog stanovništva i nemogućnosti zadovoljenja svih zahtjeva velikog broja turista. Faza konsolidacije se odnosi na smanjenje broja turista kako bi se pružila optimalna usluga. To dovodi do sljedeće faze ili faze stagnacije u kojoj je vidljivo da dolazi do zasićenja turističkom destinacijom. Ona više nije privlačna ni atraktivna turistima te je potrebno promijeniti strategiju razvoja turizma kako bi se turisti zadržali. U ovoj fazi destinacija se često suočava sa ekološkim, socijalnim i ekonomskim problemima. Nakon ove faze destinacija može krenuti u dva smjera: propadanje ili pomlađivanje. Faza propadanja znači da su posjetitelji izgubljeni, mjesto ovisi o vikend posjetiteljima i dnevnim izletnicima. Isto tako postoje veliki ekološki problemi, prirodne ljepote destinacije zauvijek su izgubljene i devastirane, a infrastruktura koja je izgrađena zbog turista namjenjuje se u druge svrhe. Ukoliko lokalne vlasti prepoznaju ovu fazu mogu primijeniti fazu pomlađivanja, odnosno fazu u kojoj će se destinaciji dati nove atraktivnosti, kvaliteta i u kojoj će se tražiti novo tržište. U ovoj fazi se najčešće radi čitav preokret u strategiji razvoja turizma, biraju se alternativni i selektivni oblici turizma te se turistička destinacija pokušava repositionirati na turističkom tržištu.⁴¹

4.2. Instrumenti upravljanja turističkom destinacijom

Kvalitetni instrumenti upravljanja otočnom destinacijom trebaju biti transparentno izrađeni i usvojeni planovi strateškog razvoja u čijem je razvoju sudjelovala i šira lokalna zajednica sa svojim predstavnicima. Uspješno postavljene instrumente planiranja trebaju dati i odgovor na pitanje kako se treba dalje upravljati i gospodariti pojedinim faktorima koji ključno utječu na uspjeh rasta i razvoja otočne destinacije, ali utemeljeno na načelima održivog turističkog razvoja.⁴²

⁴¹ Magaš, D., op. cit, str. 25

⁴² Draženka Birkić :ODRŽIVI TURISTIČKI RAZVOJ PRIOBALNE DESTINACIJE (DOKTORSKI RAD) str.60

Među brojnim instrumentima upravljanja održivim turističkim razvojem otočnom destinacijom ključnim se za uspješno upravljanje otočnom turističkom destinacijom smatraju strateški planovi razvoja destinacije poput:

- strateški plan razvoja turizma otočne destinacije
- prostorni planovi uređenja destinacije
- strateška procjena utjecaja na okoliš.⁴³

Izrada Strateškog plana razvoja destinacije potreba je svake otočne turističke destinacije koja želi planski razvijati turizam na svom području i dugoročno uživati u ekonomskim rezultatima takva planskog razvoja. Strateški plan razvoja otočne turističke destinacije planski je dokument koji sadrži određeni broj strateških ciljeva. On daje smjernice aktivnostima za razvoj destinacije u danom dužem vremenskom periodu (5–10 godina) i određuje smjer, prioritete, akcije i odgovornosti za implementaciju. Izrada Strateškog plan razvoja otočne destinacije, kao i izrada Strateškog plana razvoja turizma otočne destinacije treba omogućiti destinacijskom menadžmentu na nivou otočne destinacije da koristeći postojeća znanja i iskustva usmjeravaju svoje aktivnosti prema dugoročnim održivim ciljevima razvoja otočne destinacije uz istovremenu razradu taktičkih planova i aktivnosti za ostvarivanje istih. Glavna svrha upravljanja otočnom turističkom destinacijom primjenom strateških planova razvoja temeljenog na načelima održivog turističkog razvoja treba da bude uspostava odgovarajućih prihvatljivih oblika turizma, stvoriti prikladno okruženje za razvoj turizma u destinaciji bez trajnih negativnih posljedica po pitanju očuvanja okoliša destinacije i ostalih atraktivnih resursa, povećanje razine zadovoljstva posjetitelja, povećanje ekonomskih učinaka, povećanje razine kvalitete življenja lokalnog stanovništva i očuvanja resursa za buduće generacije.⁴⁴

Izrada dugoročnih (glavnih, strateških ili master) planova turističkog razvoja otočne destinacije treba predstavljati proces inicijalnog usklađivanja interesa svih zainteresiranih subjekata turističkog razvoja na lokalnoj razini (javni sektor, privatni sektor, lokalno stanovništvo, turisti,

⁴³ Draženka Birkić: Održivi turistički razvoj priobalne destinacije (doktorski rad) str.61

⁴⁴ Simpson, 2001.

nevladine udruge i organizacije sl.) u definiranju vizije njezina željenog turističkog razvoja u budućnosti.⁴⁵

Dobra strategija razvoja otočne turističke destinacije treba biti bazirana na jasnu razumijevanju aktualne situacije u priobalnoj destinaciji i potrebi za razvojem. Prilikom njene izrade da se izvrši stvaran utjecaj na razvojne procese u priobalnoj destinaciji; treba biti dovoljno široka da obuhvati glavna pitanja razvoja; treba da je autentična te da odražava lokalno stanje i lokalne ideje o razvoju – da ne bude plagijat nekih drugih strategija; izvodljiva i realna, logički dosljedna i konzistentna; razumljiva za širu javnost i atraktivno osmišljena te da uravnoteženo integrira načela održivog turističkog razvoja. „Izrada strategija treba biti tako vođena da održivi turizam treba imati temelj u dugoročnijim pristupima i ne usmjeravati se na kratkoročne ciljeve poticane ekonomskim razlozima“⁴⁶

Donošenje strateških planova razvoja predstavlja prvi korak u realizaciji dugoročne razvojne politike. Oni se donose za razdoblje ne duže od 10 godina i usmjereni su na identifikaciju i rješavanje prioritarnih problema. Izrada i donošenje strateških planova sastoji se od nekoliko faza:

- *priprema* – uključivanje početnih radionica i uspostavljanje radnih grupa koje usmjeravaju proces. Prije nego što se krene u razradu strateških ciljeva i plana implementacije, nužno je uzeti u obzir sve rezultate kvantitativnih i kvalitativnih istraživanja koji se promatraju u planu kroz situacijsku analizu.
- *sakupljanje/analiza informacija* - posebno je važno sve informacije uzeti u obzir s obzirom da se strateškim planom želi doprinijeti održivom razvoju kako destinacije, tako i turizma destinacije. Između ostalog, bez uvažavanja mišljenja i viđenja razvoja turizma od strane lokalne zajednice to ne bi bilo potpuno.
- *izrada strategije* – razvoj vizije, ciljeva i akcijskog plana s uzimanjem u obzir rezultata primarnih i sekundarnih istraživanja, posebice zaključaka s radionica i mišljenja lokalne zajednice, definira se vizija i misija razvoja održivog turizma destinacije te strateški ciljevi razrađuju po prioritetima, ciljevima, mjerama i projektima.
- *završetak* – završetak dokumenta i usvajanje od strane lokalne uprave

⁴⁵ Draženka Birkić :ODRŽIVI TURISTIČKI RAZVOJ PRIOBALNE DESTINACIJE (DOKTORSKI RAD) str.71

⁴⁶ Pollacco, 2003:293

- *implementacija* - proces strateškog planiranja ne završava izradom i usvajanjem strategije. Strategija održivog turističkog razvoja otočne destinacije izrađuje se na duže vrijeme 5–10 godina, a one se zatim operacionaliziraju u trogodišnje i godišnje programe. Radi se o dugoročnom projektu koji treba biti fleksibilan i spreman na adaptacije s obzirom na stalne promjene u okruženju. Taj proces treba da se odvija u stalnu dijalogu i mrežnom partnerstvu između poduzetnika, javnog sektora, lokalnog stanovništva i interesa zaštite prirode i kulturne baštine.
- *monitoring* - u kratkoročnim trogodišnjim i godišnjim planovima postavljaju se brojučano izraženi ciljevi i pokazatelji, evaluacijski proces, kao i rokovi za postizavanje ciljeva. Vrlo je važno praćenje njihove realizacije, tj. monitoring. Jednako tako, kada je riječ o funkciji praćenja, tj. monitoringa izvršenja zacrtanih planova, destinacijska menadžment organizacija ima zadaću kontinuirano praćenja postignutih rezultata te njihovu usporedbu s planiranim ciljevima kroz sustav kvantitativnih i kvalitativnih indikatora. Svrha je monitoringa da se aktivno prati ostvarivanje planova, da se na osnovi toga formira informacija i izvijeste oni koji donose odluke. Važno je da se utvrde kritična događanja, da se analiziraju i utvrde uzroci, predlože rješenja i mjere. Monitoring se pri tome ne smije percipirati kao pasivno promatranje i kontrola ostvarenja planova, već kao izuzetno aktivan posao o kojem ovisi daljnji tok ostvarivanja plana kao i uspjeh planiranja i plana. Analizom strateških planova razvoja uočeno je kako je upravo element monitoringa najmanje zastupljen u strateškim planovima razvoja.⁴⁷

Strateški planovi razvoja turizma, bazirani na održivom turističkom razvoju, za razliku od konvencionalnih turističkih planova, bazirani su na razvoju zajednice te svoje strateško planiranje temelje na široj, holističkoj, analizi priobalnog područja te bi trebali obuhvaćati

- analizu socijalnih, ekonomskih, ekoloških i kulturalnih potreba
- analizu turističkih potencijala i postignutih dosadašnjih napora za turistički razvoj
- raspravu o senzibiliziranju dionika i nalaženju mogućih načina kako turizam koristiti kao alat za socijalnu, ekonomsku, ekološku i sociokulturnu regeneraciju otočne turističke destinacije
- snažnu lokalnu participaciju sudionika – lokalnih dionika u procesu planiranja, implementacije i realizacije projekata

⁴⁷ Draženka Birkić :ODRŽIVI TURISTIČKI RAZVOJ PRIOBALNE DESTINACIJE (DOKTORSKI RAD) str.73

- pažljivo uzimanje u obzir kapaciteta nosivosti otočne destinacije, definiranje tipa turizma (prepoznatljivost pojedine mikro-destinacije) i mjere (kapaciteta nosivosti) do koje će se razvijati priobalna destinacija.⁴⁸

Na taj se način za različite otočne destinacije postižu različiti razvojni scenariji, različitih intenziteta. S obzirom na složenost problematike strateškog integralnog planiranja glavni instrument razvojne politike turizma na razini destinacije je ipak operativni plan. Postojanje bilo kakvih operativnih planova podrazumijevalo bi da priobalna destinacija ima svoje strateške turističke razvojne planove. Međutim, česta je situacija da otočne destinacije nemaju vlastite razvojne planove, već se oslanjaju na regionalne razvojne planove. Trend je to koji je uočen i u promatranim priobalnim destinacijama. Tako realizacija strateških planova podrazumijeva potrebu donošenja jednokratnih *operativnih planova* u vidu programa, projekta i budžeta. *Operativnim planovima* provode se opći ciljevi definirani strateškim planovima u dnevne odluke i akcije nadležnih regionalnih i lokalnih organa i organizacija, kao i pojedinačnih nosilaca ponude. *Program* predstavlja jednokratan plan koji se sastoji od većeg broja aktivnosti i događanja sa specifičnim tehnološkim redoslijedom, vremenskim rasporedom i odgovarajućim resursima. Isto tako, *program* je skup projekata koji su trenutno aktivni i *projekata* koji su prihvaćeni, ali imaju odložen vremenski početak. Kada je riječ o operativnim planovima u turizmu, posebno značenje imaju *turistički akcijski programi* koji predstavlja skup investicijskih projekata namijenjenih realizaciji ciljeva politike i strateških planova, izrađenih u skladu s preciznim financijskim planom, tj. budžetom. Ovakvi se programi obično donose za razdoblje od 5 godina te je također potreban nadzor provedbe, tj. monitoring.⁴⁹

4.3. Kriteriji održivog turističkog razvoja

Kako bi se zaštitili prirodni i društveni resursi i primjenjivala načela održivog razvoja potrebno je utvrditi kriterije odnosno smjernice održivog turističkog razvoja. Destinacije ih trebaju razvijati i prilagođavati osobnim mogućnostima i ciljevima uz one opće ciljeve održivog razvoja. U tom smislu kriteriji održivog razvoja turizma predstavljaju smjernice, odnosno utvrđuju što bi trebalo napraviti. Kriteriji održivog turističkog razvoja turističke destinacije

⁴⁸ Draženka Birkić: Održivi turistički razvoj priobalne destinacije (doktorski rad) str.73

⁴⁹ Ibidem str. 74.

predstavljaju mjere koje se nužno trebaju poduzimati u svrhu primjene načela održivog turističkog razvoja.

Svaka otočna turistička destinacija treba uz opće kriterije održivog turističkog razvoja, razvijati vlastite kriterije prilagođene vlastitim prilikama i željenim ciljevima. Destinacije ih trebaju razvijati i prilagođavati vlastitim mogućnostima i ciljevima uz one opće ciljeve održivog razvoja. Kriteriji nalažu mjere koje je nužno provoditi i što treba ostvariti te čemu služe, međutim ne definiraju kako to učiniti.

Kriteriji održivog turističkog razvoja trebaju služiti kao:

- Osnovne smjernice destinacijama koje žele postati održivije
- Pomoć turistima da prepoznaju održive turističke destinacije
- Osnovni pokazatelj svim vrstama medija da bi prepoznali neku destinaciju kao takvu i izvijestili javnost o njenom održivom razvoju
- Pomoć programima koji se bave certifikacijom da bi se osigurali standardi koji se zasnivaju na općeprihvaćenim osnovama, tj. služe kao platforma za uspostavu certifikata ekološke održivosti
- Početna točka vladinim, nevladinim i programima privatnog sektora prilikom implementacije zahtjeva održivog turističkog razvoja u destinaciji
- Smjernice turističko edukacijskim-ustanovama u turizmu⁵⁰

Kriteriji koji se odnose na održivi turistički razvoj otočnih destinacija u samom početku trebaju biti osmišljeni kao polazna osnova procesa koji je sebi dao za cilj da održivi razvoj postavi kao osnovni standard u svim vrstama turizma na nivou pripadajuće otočnedestinacije. Prema WTO-u destinacijski menadžment treba sam odabrati pojedine kvalitativne i kvantitativne pokazatelje, koji najviše odgovaraju destinaciji ovisno o problematici koju je potrebno riješiti te specifičnim obilježjima same otočne destinacije. Da bi se to postiglo nužno je razviti sustav indikatora održivog turističkog razvoja i sustav mjerenja održivog turističkog razvoja u otočnim turističkim destinacijama koji će omogućiti ukupno kvalificiranje sustava.

Indikatori turističke održivosti se definiraju kao „sustav mjera koje osiguravaju nužne informacije za bolje razumijevanje veza između uticanja turizma na kulturne i prirodne resurse

⁵⁰ Ibidem str. 138-139

određene lokacije na koju se to odnosi i kojom su određene.“⁵¹ Indikatori se mogu definirati kao empirijska, kvantitativna i kvalitativna mjerenja kojima se detektira stanje, te predstavljaju dragocjenu informaciju prilikom donošenja razvojnih planova i odluka u svezi smjera turističkog razvoja otočne destinacije.⁵² Informacije osigurane od strane sustava indikatora trebaju biti pomoćno sredstvo za razumijevanje situacije turističke industrije na određenoj priobalnoj destinaciji, a da bi se utvrdili i spriječili problemi na samom početku i aktivirale korektivne mjere.⁵³ Indikatori su pokazatelji koji u konačnici trebaju pokazati kako je određen kriterij zadovoljen i je li postavljeni cilj postignut i u kojoj mjeri. Indikatori održivog turističkog razvoja ne smiju se gledati sami za sebe već kao specifičan alat, dio šireg procesa aktivnosti planiranja i upravljanja u turizmu. Funkcije pokazatelja održivog turističkog razvoja su mnogobrojne:

- Omogućavaju donošenje boljih odluka i učinkovitijih radnji, na način da pojednostavljaju, pojašnjavaju i kreatorima politike na raspolaganje stavljaju skupne informacije;
- Omogućavaju ugrađivanje saznanja fizičkih i društvenih znanosti u proces odlučivanja;
- Omogućavaju rano upozoravanje s ciljem sprječavanja ekonomskih, društvenih i okolišnih pogoršanja;
- Omogućavaju pružanje korisnih sredstava komunikacije ideja, razmišljanja i vrijednosti:

Uspostavljeni kriteriji održivog turističkog razvoja trebali bi dati uvid u postavljene ciljeve održivog turističkog razvoja priobalnih destinacija s jasnim ciljem razumijevanja održivosti otočne destinacije.

Krajnji cilj je upravljati održivim turističkim razvojem na temelju podataka dobivenih praćenjem indikatora održivog turističkog razvoja. Svrha im je da doprinesu razumijevanju problema od strane ključnih interesnih skupina kao i od strane javnosti.⁵⁴

⁵¹ UNWTO 1996., <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284401727>, 21.09.2019.

⁵² Blažević, B., Maškarin Ribarić, H., Smolčić Jurdana D., Analitička podloga upravljanju održivim turizmom, *Ekonomski pregled*, 2003., str. 143–158.

⁵³ Blancas, F. J., Lozano-Oyola, M., González, M., Guerrero F., M., Caballero, R. How use sustainability indicators for tourism planning: the case of rural tourism in Andalusia (Spain), *Science of the Total Environment*, 2011., str., 412–413, 28–45.

⁵⁴ UNWTO 2007., <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284413539>, 2.09.2019.

5. OPĆE ZNAČAJKE OPĆINE BAŠKA

5.1. Geografski položaj Općine Baška

Na sjevernom Jadranu smješten je otok Krk. Otok Krk nalazi se na središnjoj 45. paraleli s.g.š. Zapadni dio otočića Košljuna dotiče meridijan od 14°37' z.g.d. koji dijeli otok Krk na dva podjednaka dijela. Otok se svojim najsjevernijim dijelom najviše približio kopnu kod svjetionika Vošćica, na svega 600 m. Svojom nadmorskom visinom spada među visoke jadranske otoke – najviši vrh Obzova visok je 569 m i peti je po visini na našim otocima. Površina otoka Krka iznosi 409 km², a duljina obale 190 km i čini ga najvećim hrvatskim otokom⁵⁵. Na otoku Krku živi 18.000 stanovnika te ga čini jednim od najvećih, najrazvijenijih te najnastanjenijim jadranskim otokom.

Općina Baška je jedna od sedam jedinica lokalne samouprave koja se nalazi na otoku Krku. Smještena je na jugoistočnom dijelu otoka Krka. S istočne strane morem graniči s Ličko-senjskom županijom, s južne strane morem s otokom Rabom, sa zapadne strane morem s otokom Cresom. Kopnom sa zapadne strane graniči s Općinom Punat te sa sjeverne strane Općinom Vrbnik. Smještena je u pitomoj dolini, u zaljevu, okružena vinogradima, maslinicima, sa slikovitom pozadinom krševite planine Velebita i otočića Prvića. Obuhvaća područja naselja: Baška, Batomalj, Draga Bašćanska i Jurandvor⁵⁶.

Površina općine Baška obuhvaća cca 260,57 km², od toga na kopneni (otočni) dio otpada 98,92 km², a na morski dio 161,65 km².

Otok Krk i općina Baška su samo nekoliko sati udaljeni od gradskih središta europskih metropola: od Praga 740 km, Münchena 650 km, Budimpešte 630 km, Beča 580 km, Graza 400 km i Ljubljane 200 km.

Baška obiluje s tridesetak šljunčanih plaža koje su pristupačne za kupaće svih uzrasta, a do njih se može doći pješice ili barkom. Najveća i jedna od najljepših je bašćanska „Vela plaža“ koja se nalazi u samom naselju, okružena mnogobrojnim sadržajima koji čine sastavni dio ponude mjesta. „Vela plaža“ je prirodna šljunčana plaža, duga 1800 m i može primiti nekoliko tisuća kupaća.

⁵⁵ <http://www.infokr.com> (4.10.2019)

⁵⁶ <http://www.baska.hr/index.php/opcina-baska/o-opcini> (4.10.2019.)

Na preko 20 označenih šetnica koje ima Baška mogu se susresti bašćanske ovce, magarci i druge autohtone životinje. Svaka šetnica nudi prekrasan pogled na Bašćansku dolinu. Posebno se ističe šetnica Put ka mjesecu.

5.2. Prirodni i društveni resursi Općine Baška

5.2.1. Prirodni resursi

Pripadajuća površina mora Općine Baška je 16 165,02 ha. Dužina obale izvan i unutar granica građevinskog područja je 49,86 km, a unutar građevinskog područja 4,49 km. Iz čega proizlazi da je ukupna dužina obale 54,45 km što iznosi 4,88% ukupne dužine obale Primorsko-goranske županije.

Ispitivanje i ocjena kakvoće mora na otoku Krku (uključujući Bašku) obuhvaća 6 lokaliteta s ukupno 54 točke. Ispitivanjem se mjere i evidentiraju kemijska, bakteriološka i fizikalna svojstva morske vode u skladu sa Uredbom o standardima kakvoće mora na morskim plažama („Narodne novine“ 33/96). Višegodišnjim ispitivanjima na ovim lokacijama ustanovljeno je da sanitarna kvaliteta obalnog mora zadovoljava tražene kriterije mora pogodnog za kupanje i rekreaciju prema Pravilniku o kontroli kvalitete morske vode za kupanje i rekreaciju (NN 48/1986). Obalno more na području Općine Baška svrstava se u prvu kategoriju. U 2013. godini kakvoća mora je na svim ispitanim lokacijama ocijenjena godišnjom ocjenom izvrsno.

- **Vela plaža**

Vela plaža, jedna od najljepših na Jadranu, dobiva već 15 godina zaredom Plavu zastavu, znak ekološke očuvanosti. Plava zastava predstavlja međunarodni ekološki program zaštite okoliša mora i priobalja, čiji je prvenstveni cilj održivo upravljanje i gospodarenje morem i obalnim pojasom. Na taj način simbolizira očuvan, siguran i ugodan okoliš za zabavu i rekreaciju, kvalitetu usluge te urednu i primjereno opremljenu obalu. Baška je prepoznatljiva upravo po svojim plažama te je gostima dostupno tridesetak plaža uz pješačke staze do Male i Vele luke, a nudistima do Bunculuke.

Sve su plaže šljunčane i prirodne. Vela plaža ima veliku posjećenost gostiju pa je često prenapućena. Pored Vele plaže ima i mnoštvo manjih plaža do kojih je pristup moguć barkom

ili pješice. Te su plaže Mala luka i Vela luka te Vrženica. Smještene su iza nudističkog kampa Bunculuka u uvalicama. Upravo njihova odvojenost od centra privlači mnogobrojne turiste. I kućni ljubimci u Baški mogu naći svoje mjesto na plaži. Na samom kraju Vele plaže, u Zaroku, nalazi se tzv. pseća plaža, te je namijenjena turistima koji na odmor dolaze sa svojim kućnim ljubimcima⁵⁷.

- **Poučna staza**

Povijest i život mjesta najbolje se mogu upoznati tako da se istinski doživi okruženje u kojem su nastajali. Šest kilometara poučne staze Baška – Zarok – Batomalj – Pod Lipicu daje priliku da se prošetate kroz jedinstveni krajolik Bašćanske kotline, njezinu povijest i tradiciju. Tijekom 2 i pol sata hoda upoznat će se povijesne priče i prirodne fenomene koji su formirali Bašku onakvom kakvu ju poznajemo danas, od jedinstvenog pješčanika Zaroka i vodotoka Vele rike do povijesne baštine Batomlja i svetišta Majke Božje Goričke.⁵⁸

- **Kuntrep**

Između rta Glavine i uvale Mala luka nalazi se Kuntrep, područje površine 1000 ha na nadmorskoj visini od 475 m, koje je 1969. godine proglašeno posebnim ornitološkim rezervatom.

Rezervat Kuntrep stanište je bjeloglavog supa, no on nije jedina posebnost rezervata. U Kuntrepu se gnijezde i druge, u Europi ugrožene, vrste ptica poput orla zmijara, sivog sokola, modrokosa, vjetruša, morskog vranca, sove ušare, ćukavice i dr. Iako naizgled pusto područje, na liticama Kuntrepa mogu se vidjeti endemska flora i vegetacija. Endemske vrste obuhvaćaju dalmatinsku zečinu, istarski zvončić, mekinjak, riječki kravljak i druge vrste. Vegetaciju čine kamenjarski pašnjak i endemične zajednice stjenjača.

⁵⁷ <http://www.lpdtours.hr> (4.10.2019.)

⁵⁸ Visit Baška – www.visitbaška.hr (4.10.2019.)

- **Vrhovi**

S istočne i zapadne strane bašćanska je dolina okružena dvama gorskim masivima čiji su vrhovi najviši na otoku Krku. Najviši vrhovi istočnog masiva su Kozlja (464 m), Diviška (471 m) i Hlam (461 m), zapadnog masiva Veli vrh (541 m), Orljak (537 m) i Obzova na 568 m nadmorske visine, koji je i najviši vrh otoka Krka.

Posebno je zanimljiv i vrh Bag koji kao najjužnija točka otoka Krka, iako na samo 185 m nadmorske visine, pruža jedinstven pogled na Bašku, Velu plažu i Prvić. Vrh i lokva Diviška odličan su cilj za one koji uživaju u pješačkim avanturama jer će na vrhu Diviška, koji je dio sjeveroistočne visoravni, pronaći jednu od najfotografiranijih lokava na otoku. Područje oko Diviške također je zaštićeni ornitološki rezervat.

5.2.3. Društveni resursi

Baška posjeduje mnoštvo znamenitosti, a jedna od njih je prije svega već spomenuta Bašćanska ploča. Ona je vrlo bitan detalj, koji ovo podneblje i gradić čine posebnima. Uz samu Bašćansku ploču, važna je i zanimljiva i crkva sv. Lucije u obližnjem Jurandvoru u kojoj je pronađena Bašćanska ploča. U neke od najpoznatijih znamenitosti područja Općine Baška ubrajaju se:

- **Bašćanska ploča**

Jedan je od najdragocjenijih hrvatskih spomenika, najdulji i podacima najbogatiji među najstarijim hrvatskim glagoljskim natpisima, nastao oko 1100. godine.

Spomenik je visok 99,5 cm, širok 199 cm i debeo od 7.5 – 9 cm, težak oko 800 kilograma. Izvorno je ploča bila lijevi plutej (pregradna ploča) na kamenoj crkvenoj pregradi (septum, canceli). Ta je pregrada prostorno dijelila kor pred oltarom, određen za redovnike, od crkvene lađe određene za vjernike. Oblikom i proporcijama ploča odgovara plutejima predromantičkog i romantičkog razdoblja na našem obalnom pojasu (Istra, otoci, Dalmacija). Ornamentalni motiv lozice što teče duž istaknute bordure gornjim rubom ploče javlja se u jednakoj stilizaciji na ukrašenim dijelovima crkvene arhitekture na našoj obali u kasnom 11. i u 12. stoljeću⁵⁹.

⁵⁹ <http://ihj.hr/page/bascanska-ploca/14/> (4.10.2019.)

U 13 redaka (gotovo 100 riječi) natpis je uklesan na ploči od bijeloga vapnenca. Govori o tome kako hrvatski kralj Zvonimir daruje „ledinu“ (zemlju) opatiji Svete Lucije.

Pismo kojim je klesana Bašćanska ploča pripada prijelaznom stupnju iz starije, oble glagoljice u uglatu. Usporedno s glagoljičkima, javlja se i nekoliko latiničkih i ćiriličkih slova (I, M, N, O, T, V), a jednaka je pojava zabilježena i na drugim spomenicima hrvatske glagoljice 11. i 12. stoljeća.

U tituli kralja Zvonimira – „kralj hrvatski“ – na Bašćanskoj ploči prvi je put na hrvatskom jeziku zapisano hrvatsko nacionalno ime (otud naziv „Zvonimirova ploča“, „Kraljevska ploča“. Njezin je natpis temeljni tekst od kojega polazi svako istraživanje hrvatskog jezika i književnosti. Čitanje natpisa otkrivalo se postupno jer je tekst na više mjesta nečitljiv. Najpotpunijim se smatra čitanje Branka Fučića. On se složio rezultatima prethodnika i suvremenika i nagradio ih vlastitim ispravcima i tumačenjima.

Bašćanska je ploča nadahnula skladatelje i pjesnike : K. Fribeca (kantata za sola, zbor i komorni orkestar, 1977.); S. Šuleka (skladba za zbor a capella, 1980.) i Lj. Kuntarića.

Josip Pupačić⁶⁰. Bašćanska ploča čuva se u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti, a u crkvi Sv. Lucije nalazi se njena kopija.

- **Župna crkva Sv. Trojice**

Najveća je crkva u Baški i okolici. Izgrađena je u baroknom stilu davne 1723. godine sa osam oltara, od kojih je jedan posvećen Sv. Trojstvu. Zvonik crkve, visok 28 m sagrađen je 1766. godine. U crkvi se nalaze djela poznatih slikara Frana Jurića, Mlečanina Paula Campusa i Jacopa Palme ml. nastalih od 16. do 18. stoljeća. U crkvi se nalazi i vrijedan dar krčkih knezova Frankopana, umjetnički izrađen srebrni križ⁶¹.

- **Crkva Sv. Ivana Krstitelja**

Prva je župna crkva bašćanskog kraja, izgrađena u 11 stoljeću. Zvono crkve znano je kao „Starac“, a potječe iz 1431. godine te je najstarije crkveno zvono ovoga kraja. Napuštena početkom 19. stoljeća, crkva je obnovljena nakon epidemije kolere. Uz crkvu se nalazi groblje gdje se stoljećima pokapaju stanovnici Baške. Na putu prema crkvi polazi se uzbrdicom, a s platoa ispred crkve vidljiv je lijep pogled na Bašku i zaljev ispod. Također, na platou je

⁶⁰ <http://info.hazu.hr/bascanska> (4.9.2019.)

⁶¹ Visit Baška – www.visitbaška.hr (4.10.2019.)

dominantan veliki grob zaslužnog Čeha, koji je Bašku promovirao u turističku meku – Emila Geistlicha – koji je dobio i u smrti prekrasan pogled na ljubljeno mjesto gdje se odlučio pokopati⁶².

- **Crkva Majke Božje na Gorici**

Sagrađena je početkom 15. st., a njezinu unutrašnjost krasi oltarne slike Celestina Medovića, a poznata je i po mjesnom zvonu iz 1594. godine. Tradicionalno zvoni kada mjesta bašćanske doline posjećuje krčki biskup. Crkva Majke Božje na Gorici je nazvana po humku “Goričica” u Jurandvoru gdje je prvotno bila sagrađena. Crkva Majke božje na Gorici je najveće Marijansko svetište u krčkoj biskupiji. Do crkve se može doći cestom ili stubama kojih ima 237, a sagrađene su u 19. stoljeću.⁶³

- **Crkva Sv. Marka**

Ova romanička kapelica izgrađena je 1514. godine te se nalazi se na Pirnici, uz poznatu Velu plažu i uz hotel Atrium Residence Baška. Ispod kapele Sv. Marka nalaze se ostaci antičkog mozaika i bazilike iz V. st. poslije Krista, a pronađena je i ranokršćanska krstionica. Veličina bazilike koja je utvrđena arheološkim istraživanjima govori o činjenici da je području bašćanske doline u to doba živio veliki broj stanovnika.⁶⁴

- **Bazilika Sv. Nikole – Pod Mirima**

Na sjeveroistočnom izlazu iz Baške, podno ceste Jurandvor – Baška, u predjelu Miri, na lokalitetu zvanom „Antonove kuće“ i „Tonovo selo“ nalaze ostaci starokršćanske prostrane longitudinalne trobrodne bazilike. Prva istraživanja se provode 1995. kada je iskopana i istražena polovica trobrodne bazilike s ravnim začelnim zidom u koji je upisana polukružna apsida. U prostoriji lijevo od apside je otkriven mozaik nešto bolje sačuvan nego mozaici koji su otkriveni u glavnom brodu crkve. Kompozicija mozaika je geometrijske naravi a posebno je važno i zanimljivo polje s latinskim natpisom koji govori o kršćanki Saprili koja je omogućila (najvjerojatnije financijski) dodatne dogradnje svetišta (SAPRILLA APSIDA CVM SECRETARIA FECIT). Prema postojećim podacima o načinu gradnje i prepoznatljivim tipološkim elementima na mozaicima crkva i lokalitet se mogu datirati u 5. st. ⁶⁵

⁶² <http://croinfo.net/ekspedicije-i-istraivanja-regije/7551-crkva-sv-ivana-krstitelja-u-baki.html>

⁶³ Analiza postojećeg stanja na području Općine Baška za potrebe izrade Programa ukupnog razvoja Općine Baška str.28

⁶⁴ Ibidem str.28

⁶⁵ Ibidem str. 29

- **Korintija -Bosar**

Na području između Vele i Male Luke, koje se naziva Bosar, u antici je postojalo rimsko naselje. Ono je očito služilo za nadgledanje strateški važnih Senjskih vrata. Na tom su području pronađeni ostaci rimske gline i falsificirani rimski novac. Navodno je nađeno i nešto zlatnog bizantskog novca, a što ide u prilog teoriji da je i u vrijeme bizantske vlasti na Krku, također na tom mjestu postojalo naselje koje u lokalnim legendama ima naziv Corinthia. Osim toga na brdu ponad ostataka tog naselja su i ruševine bizantske utvrde iz vremena cara Justinijana (6. st.). Od naselja su ostale tek nakupine kamenja koje upućuju na razmještaj nekadašnjih kuća i zgrada.⁶⁶

- **Sveti Juraj Draga Bašćanska etnološka cjelina**

Ovdje predstavljena ovalna *mošuna* je najvjerojatnije jedina preostala od svoje vrste, koja je potpuno očuvana i još u uporabi. Nalazi se “Pod Svetim Jurjem”, na sjeverozapadnom rubu sela Draga Bašćanska na otoku Krku.

Najdojmljivija značajka je konstrukcija krova. Na četiri vertikalna stupa (*stabar*), s rašljastim vrhovima, leže dvije paralelne uzdužne krovne grede (*žrde*), koje omogućuju središnji otvor. Zbog njihove iznimne duljine (7 m), krovna je konstrukcija pojačana dvjema poprečnim gredama, savijenim radi povećanja nosivosti (što danas poznajemo kao “nosive grede od armiranog betona”). Na tu se konstrukciju polažu gredice (*limezi*), i to vrlo gusto, te pokrivaju biljnim pokrovnim materijalom, vezanim savitljivim izdancima bijele vrbe (*Salix alba* L., žukva).⁶⁷

- **Zavičajni muzej Baška**

Zavičajni muzej Baška otvoren je 1970. godine. Sadrži etnografsku zbirku bašćanskog područja. U muzeju je izložena bašćanska narodna nošnja, starinsko posuđe i kuhinjski pribor. Na katu muzeja nalazi se i spomen soba dr. Zdenke Čermakove (1884. – 1968.), čuvene češke liječnice koja je svoj radni vijek provela u Baški kao kupališna i mjesna liječnica. Od 1997. g., Zavičajni muzej Baška povezan je u kulturnoj suradnji sa Zavičajnim muzejom Brigittenau iz istoimenog 20. okruga u Beču. Muzej je u vlasništvu Općine Baška⁶⁸.

⁶⁶ Ibidem str.29

⁶⁷ Analiza postojećeg stanja na području Općine Baška za potrebe izrade Programa ukupnog razvoja Općine Baška str.28

⁶⁸ <http://www.croatiaholidayshr.com> (4.10.2019.)

5.3. Stanovništvo

„Stanovništvo Grada Baške uvelike se povećalo kroz godine 20. stoljeća, a razlozi tome su višestruki. Sedamdesetih godina 20. stoljeća dolazi do bržeg razvoja turizma, za koji otočni prostor pruža nove razvojne mogućnosti. Dolazi do orijentacije gospodarske strukture dijela otočnog prostora prema turizmu i djelatnostima vezanim uz njega, što je zajednički pridonijelo njegovoj atraktivnosti, razvoju i općenito naznačilo put moguće revitalizacije.“⁶⁹

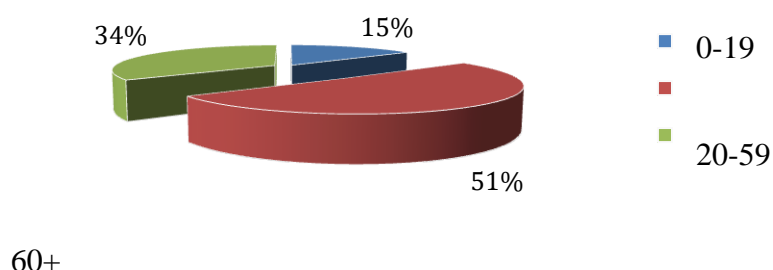
Podaci o stanovništvu Općine Baška, dani u nastavku, temelje se na podacima objavljenim na stranicama Državnog zavoda za statistiku. Korišteni podaci su iz Popisa stanovništva iz 2001. i 2011. godine, koji je ujedno i posljednji popis stanovništva, te iz Statističkih biltena i ljetopisa.

Općina Baška broji 1.674 stanovnika te bilježi porast od 7,7 % u odnosu na broj stanovnika prema Popisu iz 2001. godine (1.554). Njezin udio u ukupnom broju stanovnika Primorsko-goranske županije iznosi 0,5%, i ukupnom broju stanovnika otoka Krka 8,6%.⁷⁰

⁶⁹Jovanić, M. *Promjene u dinamičkim obilježjima naseljenosti otoka Krk*, Institut društvenih znanosti Io Pilar, Zagreb, 2012. str 176

⁷⁰ Analiza postojećeg stanja na području Općine Baška za potrebe izrade Programa ukupnog razvoja Općine Baška str.12

Grafikon 1: Udio stanovništva prema dobnoj strukturi prema popisu stanovništva iz 2011. godine

Izvor : Državni zavod za statistiku www.dzs.hr (4.10.2019.)

Grafikon broj 1 prikazuje dobnu strukturu ukupnog stanovništva Općine Baška na osnovi Popisa 2011. godine. Vidljivo je kako je najveći udio stanovnika starosti od 20 do 59 godina (51%), a najmanji onog starosti od 0 do 19 godina (15%).

Prema posljednjem Popisu stanovništva (2011.) Općina Baška ima 1.674 stanovnika, od čega 809 muškaraca i 865 žena. Ova brojka označava porast broja stanovnika u odnosu na isti popis iz 2001. godine gdje je broj stanovnika bio 1.554. od čega 723 muškaraca i 831 žena. Fertilno žensko stanovništvo u 2011. godini iznosi 406, što je manje u odnosu na 2001. gdje je iznosilo 441. Fertilno žensko stanovništvo označava dio ženskog stanovništva starosti od 15 do 49 godina. Fertilno (fertilitet) označava sposobnost efektivnog rađanja unutar grupe žena u fertilnom periodu.

Radni kontingent u 2011. godini iznosi 539, što je također manje u odnosu na 2001. godinu gdje je iznosio 939. Radni kontingent čini stanovništvo u dobi života, koju s obzirom na fiziološku sposobnost rada u određenom radnom vremenu i s određenim stupnjem intenzivnosti, nazivamo radna snaga ili radno sposobno stanovništvo. Smanjivanje radnog kontigenta i pogoršavanje starosne strukture stanovništva može negativno utjecati na ekonomske aktivnosti na području općine Baška. U ovu skupinu spadaju žene od 15 do 59 godina starosti i muškarci od 15 do 64 godina starosti. Prosječna starost se u 2011. godini povećala za 3,2 godine u odnosu na 2001. te iznosi 48,5. Prosječna starost stanovnika Općine Baška veća je od prosjeka RH (43,4). Općenito se smatra da proces starenja započinje kada prosječna starost stanovništva iznosi 30

godina. Hrvatsko je stanovništvo, dakle već 1953. zakoračilo u spomenuti proces. Na osnovi popisa iz iste godine (1953.) prosječna starost stanovnika Republike Hrvatske iznosila je 30,7 godina. Indeks starosti pokazuje omjer broja starih 60 i više godina i mladih u dobi do 19 godina. Kritična vrijednost indeksa starosti iznosi 40%. U 2011. godini indeks za područje općine Baška iznosi 258,7% što svakako nije dobar pokazatelj. Brojka prelazi graničnih 100 koji pokazuje da na svakog starog stanovnika dolazi jedan mladi.⁷¹ Koeficijent starosti pokazuje udjel starih 60 i više godina, ili starih 65 i više godina u ukupnom stanovništvu. U 2011. godini taj se koeficijent povećao za 5,1%, i iznosi 36,2%. Navedeni podaci i pokazatelji prikazani su i na sljedećoj tablici:

Tablica 3: Kontingenti stanovništva Općine Baška u razdoblju od 2001. – 2011.godine

Kontingent	2001.	2011.
Ukupno	1554	1674
Muškarci	723	809
Žene	831	865
Fertilno žensko stanovništvo	441	406
Radni kontingent	939	539
Prosječna starost	45,3	48,5
Indeks starenja	184,3	258,7
Koeficijent starosti	31,1	36,2

Izvor: Državni zavod za statistiku www.dzs.hr (4.10.2019.)

Ukratko se može zaključiti da u Općini Baška, iako je zabilježen porast broja stanovnika, stanovništvo stari što nije dobar pokazatelj za budući razvoj. Stopa prirodnog prirasta u 2011. godini bila je negativna te je utjecala i na vitalni indeks (živorođeni na 100 umrlih) koji je

⁷¹ Analiza postojećeg stanja na području Općine Baška za potrebe izrade Programa ukupnog razvoja Općine Baška str.12

iznosio 50. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, vitalni indeks Općine Baška u 2012. godini iznosi 70,4.

Temeljem podataka Državnog zavoda za statistiku u 2012. godini prirodni prirast Općine Baška je negativan. Negativna brojka označava veći broj umrlih u odnosu na živorođene.⁷²

Obzirom da se obrazovanje nameće kao ključan čimbenik ukupnog društvenoekonomskog razvoja određenog područja, pažnju je potrebno usmjeriti i na obrazovnu strukturu na području Općine Baška.

Sukladno tome, sljedeća tablica prikazuje stanovništvo Općine Baška staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi. Vidljivo je kako se u 2011. godini broj stanovnika bez škole smanjio te njegov udio iznosi 0,7% od ukupnog broja stanovnika starih 15 i više godina. Broj stanovnika sa završenom osnovnom i srednjom školom se povećao, kao i broj stanovnika s visokim obrazovanjem (stručni studij, sveučilišni studij, doktorat). Na području Općine Baška u 2011. godini bilo je 4 doktora znanosti.

Tablica 4. Obrazovna struktura stanovnika općine Baška u 2001. i 2011. godini

Godina	Ukupno	Bez škole	Osnovna škola	Srednja škola	Stručni studij	Sveučilišni studij	Doktorat
2001.	1373	14	255	733	69	98	4
2011.	1478	11	324	883	129	127	4

Izvor : Državni zavod za statistiku www.dzs.hr (04.10.2019.)

Broj nepismenih u Općini Baška u 2001. godini iznosio je 8, od čega 6 žena i 2 muškarca. Udio nepismenih u ukupnom stanovništvu iznosio je 0,55%. U 2011. godini taj je broj smanjen te iznosi 5, od čega 2 muškarca i 3 žene. Udio nepismenih iznosi 0,3%.⁷³

⁷² Analiza postojećeg stanja na području Općine Baška za potrebe izrade Programa ukupnog razvoja Općine Baška str.12

⁷³ Ibidem str.14

Od ukupnog broja stanovnika na području Općine Baška zaposlenih u pravnim osobama u 2011. godini bilo je 199 ,najveći broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (108 zaposlenih), nakon čega slijede administrativne i pomoćne djelatnosti (19 zaposlenih), obrazovanje 19 zaposlenih) i djelatnosti opskrbe vodom, uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša (18 zaposlenih). U odnosu na 2009. godinu gdje je ukupan broj zaposlenih iznosio 222, u 2011. godini zamijećen je pad broja zaposlenih za 10,36%. ⁷⁴

Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, kretanje nezaposlenosti na području općine Baška u razdoblju od 2010. do 2013. godine je variralo. Najveći broj nezaposlenih bio je 2012. godine, njih 84 (stanje 12mj./2012.), a najmanje 2011. godine, njih 66. U 2013. godini broj nezaposlenih iznosio je 75.

Najviše nezaposlenih prema kriteriju stupnja obrazovanja je u skupini za završene srednje škole. ⁷⁵Prema posljednjem popisu stanovništva na području općine Baška živi 1548 Hrvata (92,47% od ukupnog broja stanovnika), a slijede Albanci sa udjelom od 2,27%, Srbi 1,14% te Bošnjaci 0,60%. ⁷⁶

5.4.Izgradnja smještajnih ugostiteljskih objekata

Govoreći o smještajnim i receptivnim kapacitetima, hoteli i apartmani u Baškoj nude kvalitetan boravak s kategorizacijom od 3 do 5 zvjezdica te su smješteni uz bašćansku šljunčanu plažu. Uzimajući u obzir vrste turizma koje se razvijaju na tom području, sve se više posvećuje pažnja kongresnom turizmu koji potiče izgradnju objekata koji sadrže prostore za održavanje kongresa, seminara, predavanja i sastanaka. ⁷⁷

Prostor Baške također nudi i smještaj u autokampovima i naturističkim kampovima koji sadrže uređene i moderno opremljene parcele koje omogućuju nesmetani odmor. Valja spomenuti i ključne probleme izgradnje receptivnih kapaciteta, kao na primjer: nedostatak prostora za

⁷⁴ Ibidem str. 14

⁷⁵ Analiza postojećeg stanja na području Općine Baška za potrebe izrade Programa ukupnog razvoja Općine Baška str.15

⁷⁶ Ibidem str.16

⁷⁷TZ Baška - <http://www.tz-baska.hr/smjestaj/> (25.9.2019.)

gospodarske aktivnosti, divlja izgradnja na poljoprivrednom zemljištu, te nedovoljna izgrađenost planom utvrđenih turističkih zona.⁷⁸

5.4.1. Stambeni kapaciteti u Baškoj

Općina Baška može se pohvaliti stambenom izgradnjom. Sintetičkom analizom autori ovog rada saznali su da u Baškoj prevladava izgradnja stanova kojih je 2011.godine izgrađeno 3443, a kućanstava te iste godine 785. Usporedbe radi, 2001.godine izgrađeno je 2281 stanova te 668 kućanstava.

Tablica 5. Stanovi u Baškoj prema nastanjenosti i namjeni u 2011.godini

STANOVI U BAŠKOJ PREMA NASTANJENOSTI I NAMJENI					
NASTANJEN I	PRIVREMENO NENASTANJEN I	NAPUŠTEN I	ZA ODMOR I REKREACIJ U	IZNAJMLJIVANJE TURISTIMA	OSTALE DJELATNOST I
779	436	20	789	1417	2

Izvor: Državni zavod za statistiku – www.dzs.hr (4.10.2019.)

Tablica 6. Stanovi u Baškoj prema nastanjenosti i namjeni u 2001.godini

STANOVI U BAŠKOJ PREMA NASTANJENOSTI I NAMJENI					
NASTANJENI	PRIVREMENO NENASTANJENI	NAPUŠTENI	ZA ODMOR I REKREACIJU	IZNAJMLJIVANJE TURISTIMA	OSTALE DJELATNOSTI
666	191	10	1102	Nije evidentirano	Nije evidentirano

Izvor: Državni zavod za statistiku – www.dzs.hr (4.10.2019.)

Iz tablica je vidljivo da je sve više nenastanjenih stanova, napuštenih stanova kao i onih koji su privremeno nenastanjeni. Nažalost, pada broj stanova za odmor i rekreaciju. Još jedna od

⁷⁸Program ukupnog razvoja Općine Baška za 2015/2016. godinu <http://www.baska.hr/wp-content/uploads/2015/02/Program-ukupnog-razvoja-Op%C4%87ine-Ba%C5%A1ka-2015.-2020..pdf> (25.9.2019.)

nepogodnih činjenica jest to što Državni zavod za statistiku nije evidentirao stanove za iznajmljivanje turistima 2001.godine.

5.4.2. Receptivni kapaciteti u Baškoj

U ovom poglavlju obrađuju se receptivni kapaciteti u Baškoj. Receptivni kapaciteti su svi oni kapaciteti koji mogu prihvatiti određen broj turista / izletnika na jedno ili više noćenja.

Tablica 7. Turistička izgradnja receptivnih kapaciteta u 2016.

Turistička izgradnja 2016.	
<i>Hoteli</i>	5
<i>Kampovi</i>	3
<i>Nekomercijalni smještaj</i>	614
<i>Objekti u domaćinstvu</i>	871
<i>Ostali objekti za smještaj</i>	25
<i>Ukupno</i>	1518

Izvor: Obrada autora, Statistika Baška <http://www.tz-baska.hr/statistika/statistika-posjeta/> (25.9.2019.)

Iz ove tablice je vidljivo da je najviše objekata u domaćinstvu odnosno nekomercijalnog smještaja. Hoteli i kampovi manje su zastupljeni zbog samo privatnog i moguće jeftinijeg smještaja. Ukupno je izgrađeno 1518 receptivnih kapaciteta u Općini Baška.

Tablica 8. Broj postelja u 2016. i 2017.

	2016.	2017.
<i>Hoteli</i>	1237	1237
<i>Kampovi</i>	2691	3000
<i>Nekomercijalni smještaj</i>	2499	2532
<i>Domaćinstvo</i>	5201	5274
<i>Ostali objekti</i>	720	720

Izvor: Obrada autora, TZ Baška www.tz-baska.hr (25.9.2019.)

Iz ove tablice je vidljivo kako je broj postelja u hotelima ostao isti (1237), u kampovima je broj postelja porastao za 309 postelja, broj postelja u nekomercijalnom smještaju porastao je za 33 postelje, u domaćinstvu su 73 postelje više dok je u ostalim objektima stanje s posteljama ostalo ne promijenjeno

5.6. Turistički pokazatelji u općini Baška za 2017., 2018. i 2019. godinu

Turizam Baške prvenstveno je ljetni kupališni turizam. Posljednjih se godina sve više pridaje značaj i pokušava riješiti problematika izrazite sezonalnosti destinacija, a uslijed takvih aktivnosti nositelja ponude, kao jedan od pravaca razvoja Baške, stavlja se naglasak na outdoor ponudu te razvoj kulturnog turizma. Zbog prirodnih resursa i prirodne outdoor infrastrukture koju već se koristi, a u posljednje četiri godine Baška je i tržišno sve prepoznatija kao outdoor destinacija, intenzivno se razvijaju aktivni oblici turizma poput cikloturizma, hiking i trekking, avanturističkog turizma odnosno turizma posebnih interesa za ljubitelje ronjenja, penjanja, fotografije, zdravstvenog turizma te na koncu i cruising stimuliranjem dolazaka manjih kruzera.⁷⁹

Osluškujući trendove potražnje, potrebno je još više njegovati prirodnu autentičnost te uvijek voditi računa o dugoročnoj zaštiti prostora i održivom upravljanju ekosustavom unutar destinacijskog upravljanja, a posebnu pažnju predati i kreativnosti u razvoju proizvoda. Baška je nastavila s usmjeravanjem svoje turističke ponude prema kreiranju outdoor destinacije, uz

⁷⁹ Program rada s financijskim planom turističke zajednice Opine Baška str. 1. <https://www.visitbaska.hr/datastore/filestore/17/PROGRAM-RADA-I-FINANCIJSKI-PLAN-TZO-BASKA-ZA-2019.GODINU.pdf> (28.9.2019.)

podršku gospodarstva i u suradnji s poslovnim suradnicima specijaliziranim za aktivni odmor, koja može zadovoljiti širok spektar potražnje posjetitelja, a istovremeno nastaviti graditi i kulturne zabavne manifestacije koje mogu zadovoljiti potrebe posjetitelja koji dolaze u Bašku kao primarno ljetnu, odmorišnu i kupališnu destinaciju.⁸⁰

Vela plaža, vjerojatno neprepoznatljivije mjesto u Baški, iz godine u godinu privlačila je sve veći broj turista koji su Bašku vidjeli ključivo kao kupalište s predivnim pogledima iza svakoga kuta.⁸¹

No s vremenom, posebice posljednjih godina, Baška se pretvara u puno više od prelijepih plaža te se kreće u razvijanje potencijala jedinstvene prirode koja ju okružuje. Šetnice, biciklističke staze, penjališta te tradicija, povijest i gastronomija se povezuju u doživljaje koji stvaraju određeno idealno za aktivne odmore i iskustva koja potiču na povratak.⁸²

Razvoj održivog, odgovornog i visokokvalitetnog turizma podrazumijeva dodatnu turističku segmentaciju kao što je outdoor, adrenalinski, zdravstveni, kulturni turizam. Valorizacija kulturno-povijesne i tradicijske baštine se nameće kao primarni cilj koji se treba pojedinačno razvijati. Dodatno, uz takve selektivne oblike turizma povezuje se i ostala gastro i eno, eko ponuda. Takvo objedinjavanje turističkih proizvoda i segmentacija turističkog tržišta omogućuje bolje razumijevanje potreba i želja gostiju i uočavanje osobnih, situacijskih i biheviorističkih značajki segmenta. Na taj se način mogu turistički proizvodi prilagoditi željama i potrebama određenoga tržišnog segmenta. Takva segmentacija turizma uz stvaranje novih sadržaja u jedinstvenoj turističkoj bašćanskoj ponudi omogućuje produljenje turističke sezone.⁸³

Značaj manifestacija u Baški, posebice kada govorimo o post i pred sezoni, pokazao se kroz rezultate zabilježenih posjeta i noćenja. U prvih 5 mjeseci ostvareno je 34% više noćenja, u 6. mjesecu 5% ili cca 8 000 noćenja, a u 7. mjesecu oko 4% manje ili 11 000 noćenja i u

⁸⁰ Program rada s financijskim planom turističke zajednice Opine Baška str. 1,2 <https://www.visitbaska.hr/datastore/filestore/17/PROGRAM-RADA-I-FINANCIJSKI-PLAN-TZO-BASKA-ZA-2019.GODINU.pdf> (28.9.2019.)

⁸² Ibidem, str. 2.

⁸³ Ibidem str. 3

kolovozu 2% manje odnosno 7 000 noćenja manje. U rujnu 2018. godine je tako ukupno ostvareno 24.736 dolazaka te 131.417 noćenja. Broj dolazaka u rujnu porastao je za čak 25%, dok je broj noćenja povećao za 12%.⁸⁴

Tako je primjerice tijekom vikenda održavanja Baška Outdoor Festivala u Baški, u listopad 2018. godine, ostvareno 3500 zabilježenih noćenja i 1500 posjetitelja koji su uživali u brojnim mogućnostima outdoor avantura u Baški. Za vrijeme trajanja festivala, Baška je po prvi put u svojoj dugoj turističkoj povijesti dosegla milijun noćenja, a Baška Outdoor Festivala se kao manifestacija još jednom pokazala kao najposjećenije izvansezonsko događanje na otoku Krku.⁸⁵

Prirodna, kulturna, povijesna i tradicijska baština je osnova identiteta turističke destinacije Baška, ali i osnova za razvoj turizma kao i temelj za buduće upravljanje destinacijom uz nužno prepoznavanje potreba zaštite prirodnih i kulturnih vrijednosti kako bi se potaknuo razvoj kvalitetnoga turističkog proizvoda i dugoročno unaprijedilo samo upravljanje turističkom destinacijom. Postizanje takvog, održivog, turizma zahtijeva motivaciju, odlučnost i sustavan pristup.⁸⁶

Iza općine Baška odlična je sezona, koju potvrđuju odlični rezultati. Održano je mnoštvo događaja i manifestacija, uz pozitivne reakcije posjetitelja i rekordan turistički promet. Do 17.10.2018. ukupno je ostvareno 1 002 995 noćenja i 1 179 054 dolazaka, a ono što je osobito pozitivno je da je najveći porast ostvaren u pred i posezoni. Rezultati su pokazali kako je Baška prerasla poimanje isključive kupališne destinacije i otvorila vrata drugim vrstama turizma.⁸⁷

U rujnu 2018. godine je tako ukupno ostvareno 24.736 dolazaka te 131.417 noćenja. Broj dolazaka porastao je za čak 25%, dok je broj noćenja povećao za 12%. Najveći broj noćenja u rujnu ostvaren je u objektima u domaćinstvu 45.432 (+2%), zatim u kampovima 44.677 (porast od čak 32%), slijedi broj noćenja u hotelskom smještaju 31.581 (+5%), a u ostalim ugostiteljskim objektima za smještaj 9.727 noćenja (+13%). U rujnu 2018. godine, domaći gosti

⁸⁴ Ibidem str.3

⁸⁵ Ibidem str.4

⁸⁶ Program rada s financijskim planom turističke zajednice Opine Baška str. 4
<https://www.visitbaska.hr/datastore/filestore/17/PROGRAM-RADA-I-FINANCIJSKI-PLAN-TZO-BASKA-ZA-2019.GODINU.pdf> (28.9.2019.)

⁸⁷ Ibidem. Str.5

ostvarili su 997 dolazaka (učešće 4%) i 3.316 noćenja (učešće 3%). Strani gosti su ostvarili 23.739 dolazaka (učešće 96%) i 128.101 noćenja (učešće 97%).⁸⁸

Najjača tržišta za prvih 9 mjeseci po udjelima u noćenjima su: Njemačka s 33.937 dolazaka i 243.419 noćenja, Austrija s 29.266 dolazaka i 151.990 noćenja, Češka s 14.840 dolazaka i 96.041 noćenja, Italija sa 17.165 dolazaka i 88.411 noćenja, Slovenija s 18.947 dolazaka i 85.644 noćenja, Poljska s 11.112 dolazaka i 71.769 noćenja, Slovačka s 10.050 dolazaka i 62.497 noćenja, Mađarska s 11.285 dolazaka i 54.601 noćenja, Nizozemska s 2.530 i 16.849 noćenja te Švedska s 13.901 noćenje i 2.530 dolazaka.⁸⁹ Prosječan boravak gostiju je 6 dana. S njemačkog tržišta je prosječan boravak 7 dana, dok je s češkog, poljskog i slovačkog 6 dana, a s austrijskog i talijanskog tržišta 5 dana.⁹⁰

Prema prikazanim podacima, sezona je još uvijek kratka odnosno udjel tzv. "špice" sezone (lipanj- kolovoz) u noćenjima je 77%, a u dolascima turista 71%. To znači da na svih ostalih šest mjeseci otpada 23% noćenja te 29% dolazaka pa je stoga još uvijek potrebno ulagati u kvalitetu ponude s ciljem produženje sezone.⁹¹

Tablica 9. Turistički promet 2018. godine na području Općine Baška (prema mjesecima)

2018. GODINA	TURISTI(DOLASCI)					NOĆENJA				
	DOMAĆI	STRANI	UKUPNO	UDJEL	Indeks 18./17.	DOMAĆI	STRANI	UKUPNO	UDJEL	Indeks 18./17.
SIJEČANJ- TRAVANJ	1,574	7,282	8,856	5	134	2,958	20,495	23,453	2	84
SVIBANJ	1,411	16,432	17,843	10	154	3,080	66,851	69,931	7	156
LIPANJ	1,505	27,862	29,367	17	95	5,393	149,591	154,984	16	95
SRPANJ	1,578	44,615	46,193	27	94	8,131	288,026	296,157	30	96
KOLOVOZ	1,672	46,056	47,728	27	109	9,401	302,735	312,136	32	99

⁸⁸ Ibidem. Str. 5,6

⁸⁹ Ibidem. Str. 6

⁹⁰ Ibidem str.6

⁹¹ ibidem.str 6

RUJAN	997	23,741	24,738	14	125	3,316	128,106	131,422	13	112
LISTOPAD- PROSINAC										
UKUPNO	8,737	165,988	174,725	100	104.7	32,279	955,799	988,078	100	101

Izvor: Program rada s financijskim planom turističke zajednice općine Baška za 2019.godinu

(25.9.2019.)

Tablica 10. Ostvareni turistički promet (noćenja) za razdoblje od 2016.-2018.

Ostvareni turistički promet (noćenja) za razdoblje 2016.-2018.godine u Baški			
	2016.	2017.	2018.
Domaći	28,644	34,939	32,279
Strani	921,506	959,504	955,794
Ukupno	950,150	994,443	988,073

Izvor: Program rada s financijskim planom turističke zajednice općine Baška za 2019.godinu

(25.9.2019.)

Najveći broj ostvarenih noćenja 2018. godine u jednom mjesecu, zabilježen je u kolovozu kada je u jednom mjesecu ostvareno 312.136 noćenja.

Najveći indeks povećanja noćenja (u odnosu na prethodnu godinu) zabilježen je tijekom svibnja i rujna. U razdoblju 2016.-2018. godine, turistički promet na području općine Baška je značajno porastao pa tako u noćenjima bilježimo rast od 3,84% 2018. godine u odnosu na 2016.⁹²

Planom i programom TZ općine Baška u 2018. godini predviđeno je bilo: 174.000 dolazaka, 10 02100 noćenja. U prvih 9 mjeseci 2018. godine ostvareno je 174.723 dolazaka i 988.073 noćenja. Turistički promet za 2018. godinu planiran je na razini procjene ostvarenja do kraja

⁹² Ibidem str 7

2018. godine, s porastom od 1%.⁹³ Od 01.01. do 30.09.2018. godine ukupno je ostvareno 174.723 dolazaka te 988.073 noćenja. U usporedbi s prošlom godinom, broj dolazaka porastao je za 5%, dok se broj noćenja povećao za 1%. Domaći gosti ostvarili su 8.737 dolazaka (učešće 5%) i 32.279 noćenja (učešće 3%). Strani gosti su ostvarili 165.986 dolazaka (učešće 95%) i 195.579 noćenja (učešće 97%).⁹⁴

Tablica 11. Procjena turističkog prometa dolazaka i noćenja u 2018.godini

	PLAN 2018.	Ostvarenje do 30.09.2018.	Indeks ost./plan 2018.	Procjena do kraja 2018.	PLAN 2019.	Indeks Plan 2019/ procjena 2018
Dolasci						
Domaći	8,900	8,737	98	+1.743=10.480	10,500	100
Strani	165,100	165,986	100	+2.308=168.294	169,500	101
Ukupno	174,000	174,723	100	+4.051=178.774	180,000	100
Noćenja						
Domaći	36,500	32,279	88	+3.363=35.642	36,000	101
Strani	965,600	955,794	98	+11.564=967.358	967,000	100
Ukupno:	1,002,100	988,073	98	+14.927=1.003.000	1,003,000	100

Izvor: Program rada s financijskim planom turističke zajednice općine Baška za 2019.godinu
(25.9.2019.)

Prema podacima sustava eVisitor, koji evidentira promet prijavljenih turista, u razdoblju 01.01. 30.09.2018. godine ukupno je ostvareno 174.723 dolazaka te 988.073 noćenja. U usporedbi s prošlom godinom, broj dolazaka porastao je za 5%, dok se broj noćenja povećao za 1%. Kumulativno, najveći broj noćenja u razdoblju 01.01.- 30.09. 2018 ostvaren je u objektima domaćinstvu 443.951, zatim u kampovima 274.177, slijedi broj noćenja u hotelskom smještaju

⁹³ Ibidem str 5

⁹⁴ Ibidem str 6

195.199, a u ostalim ugostiteljskim objektima za smještaj 74.746 noćenja. U svim smještajnim objektima je ostvaren porast, osim blagog pada od 1% u objektima u domaćinstvu.⁹⁵

Tablica 12. Iskorištenost kapaciteta prema vrsti smještaja za razdoblje 1.-9. mjeseca 2018.godine

Objekt Vrsta objekta	Kapaciteti	Ostvarena noćenja	UDJEL (%)	Popunjenost u danima	Kapaciteti Indeks 18/17 godišnji
Hoteli — hotel, hotel baština, turistički apartmani - Ville Adria	1,237	195,199	20	157	100
Kampovi — kamp, kampiralište; <i>Bunculuka - 1.200 pax,</i> <i>Zabloće - 1.890 pax</i>	3,180	274,177	28	86	100
Objekti u domaćinstvu	5,554	443,951	45	79	103
Ostali ugostiteljski objekti za smještaj (Druge vrste - skupina kampovi): Apartman, hostel, odmaralište za djecu, prenoćište, sobe za iznajmljivanje, studio apartman (<i>Ville Corinthia,</i> <i>Atrium Residence Baška</i>)	822	74,746	7	93	104
Ukupno	10,793	988,073	100	71	103

Izvor: Program rada s financijskim planom turističke zajednice općine Baška za 2019.godinu (25.9.2019.)

Smještajni kapaciteti u Baški obuhvaćaju hotele (1,237), kampove (3,180), objekte u domaćinstvu (5,554) te ostale ugostiteljske objekte za smještaj (822). Iz tablice je vidljivo da je najviše ostvarenih noćenja u objektima u domaćinstvu što je čak 45% udjela u ukupnom broju ostvarenih noćenja.

S punom primjenom od 01.01.2016., uveo se novi način vođenja popisa turista te oblik i sadržaj obrasca prijave turista turističkoj zajednici kojim je sustav eVisitor i službeno postao središnji

elektronički sustav prijave i odjave turista u Republici Hrvatskoj. Sustav eVisitor služi prijavljivanju odjavljivanju turista i prikupljanju i obradi podataka o pružateljima usluga

⁹⁵ Ibidem str 8.

smještaja te njihovim smještajnim objektima, a iznimno je važan za obračun i kontrolu naplate boravišne pristojbe kao i za obradu i analizu podataka za statistička izvješća u realnom vremenu te je dostupan besplatno svim korisnicima putem Interneta kao web aplikacija bez potrebe za instaliranjem na računalo.⁹⁶

U budućim je razdobljima u okviru ovog sustava planiran i razvoj dodatnih, tzv. „businessintelligence“ modula koji će omogućiti još kvalitetnije upravljanje destinacijama te turističkom ponudom, ali i integriranim marketinškim aktivnostima svih korisnika sustava.⁹⁷

Stanje na dan 15.10.2018. eVisitor broj upisanih obveznika u Baški: 1.421 (zajedno s nekomercijalnim smještajem) 2017. je bilo 1.352. Broj ležajeva: 13.979 (zajedno s nekomercijalnim smještajem) - 2017. je bilo 13.518.

Stanje na dan 15.10.2018. - eVisitor - komercijalni smještaj

- broj upisanih obveznika: 863 – 2017. je bilo 648
- broj objekata: 984 – 2017. je bilo 943
- broj ležajeva: 10 814 – 2017. je bilo 10.613⁹⁸

Na području Općine Baške je do 15.10.2018. godine uneseno je ukupno 766 obveznika u nekomercijalnom smještaju.⁹⁹

⁹⁶ Ibidem str 14

⁹⁷ Ibidem str 14

⁹⁸ Ibidem str 14

⁹⁹ Ibidem str 14

Tablica 13. Struktura i kapaciteti u nekomercijalnom smještaju na području Općine Baška u 2018.godini

Objekt Vrsta objekta	Objekt Podvrsta objekta	Broj objekata	Broj kreveta	Broj obveznika
Nekomercijalni smještaj	Izvorna stara obiteljska kuća (vikendica)	51	199	51
	Kuća stanovnika općine/grada	154	644	153
	Kuća za odmor (vikendica)	217	902	216
	Stan stanovnika općine/grada	38	153	38
	Stan za odmor (vikendica)	319	1,267	313
Ukupno		779	3,165	766

Izvor: Program rada s financijskim planom turističke zajednice općine Baška za 2019.godinu
(25.9.2019.)

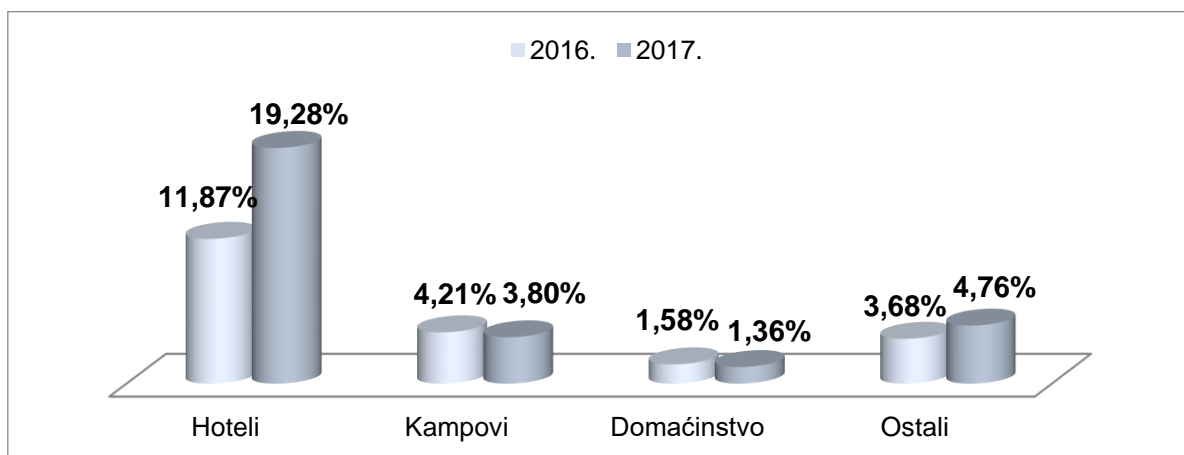
Tablica 14. Turistički promet nekomercijalnog smještaja na području Općine Baška u razdoblju siječanj – rujan 2018.godine

Objekt Vrsta objekta	Podvrsta objekta	Broj noćenja	Broj dolazaka
Nekomercijalni smještaj	Izvorna stara obiteljska kuća (vikendica)	4,893	122
	Kuća stanovnika općine/grada	9,929	474
	Kuća za odmor (vikendica) Stan stanovnika općine/grada	36,507	914
	općine/grada	1,198	68
	Stan za odmor (vikendica)	43,558	1,380
Ukupno		96,085	2,958

Izvor: Program rada s financijskim planom turističke zajednice općine Baška za 2019.godinu (25.9.2019.)

Iz tablica su vidljive podvrste nekomercijalnog smještaja u kojem prevladavaju stanovi za odmor (319) s najvećim brojem kreveta (1,267) u kojima je ostvareno najviše noćenja (43,558) kao i broj dolazaka (1,380). Jednostavnije rečeno, u stanovima za odmor ostvareno je 45,33% od ukupnih noćenja.

Grafikon 2. Postotak iskorištenih kreveta u 2016. i 2017.

Izvor: Obrada autora, TZ Baška www.tz-baska.hr (25.9.2019.)

5.6. Plažni kapaciteti

Plaže smještene uz obalu Baške smatraju se jednim od najčišćih te su usporedive s onima na Bolu na Braču. Morske struje koje kruže oko Senja te zahvaćaju i područje Baške, prirodni su pročišćivač mora, a vrulje pripomažu u tom pročišćavanju i imaju pozitivan prirodni učinak. To pročišćivanje pogoduje otpadnim vodama koje se ispuštaju u more, te od 20. stoljeća, stanovnici Baške posvećuju više pažnje rješenjima komunalne infrastrukture.

Baška je bogata šljunčanim plažama koje su dostupne kupcima svih uzrasta kao i osoba s invaliditetom. Jedna od najvećih i najljepših plaža je Vela plaža koja se nalazi u samom centru Općine Baška. Oko Vele plaže nalaze se mnogobrojni ugostiteljski objekti kao i privatni receptivni objekti za smještaj koji čine sastavni dio turističke ponude Baške.

Tablica 15. Popis i površina plaža u Općini Baška

Plaža	Dužina (m)	Površina (m²)	Plaža	Dužina(m)	Površina(m²)
Bunculuka	260	2600	Mudraci	45	450
Vela plaža	1500	22500	Mrmna	50	250
Plaža u ulici Palada	380	760	Bracol	100	1000
Punta Krcin	140	1400	Domboka	20	100
Sršćica	100	1000	Surbova	70	700
Mala luka	305	1800	Zala draga	40	400
Vela luka	270	3000	Njivica	450	2200
Gnjilova	20	100	Samotovorac	80	800
Konjska	30	300	Trstenova	70	700
Dubna	200	2800	Dubac	130	850
Vrženica	200	2800	Smokova	230	1400
Storišće	65	1000	Stražica	100	600
Jablanova	55	550			

Izvor: Obrada autora, Regionalni program razvoja Općine Baška 2015.-2020.

Općina Baška broji 25 uređenih plaža pri čemu je površinom najveća od njih Vela plaža. Većina plaža su prirodne plaže i udaljene od centra Općine Baška. Bunculuka je jedina plaža turističkog kompleksa, a Vela plaža, Plaža u ulici Palada i Punta Krcin su mjesne plaže. Važno je

napomenuti da od 25 plaža, njih čak 19 nema važeći dokument prostornog uređenja.¹⁰⁰ Putem izračuna vršnog opterećenja plažnog prostora, Općina Baška zauzima 1,2 m² plažnog prostora po kupaču što po plažnom standardu kopnenih površina spada u kategoriju prevelike gustoće.

Govoreći o mjesnim plažama, valja istaknuti da su uređene i dostupne stanovništvu i turistima asfaltiranim cestama te sadrže parking za automobilska vozila. Raznolikost prostora i ljepota krajolika također ide u prilog pozitivnim utjecajima turizma na okoliš jer potiče održivost plaža kako bi bile što prikladnije turistima, ali i lokalnom stanovništvu. Treba uzeti u obzir i neke od negativnih stvari koje su zadesile mjesne plaže. Nedovoljna ulaganja sredstava u razvoj plaža te prenapučenost plaže mogu biti dosta velika prijetnja turizmu.

¹⁰⁰Program ukupnog razvoja Općine Baška za 2015/2016. godinu
<http://www.baska.hr/wp-content/uploads/2015/02/Program-ukupnog-razvoja-Op%C4%87ine-Ba%C5%A1ka-2015.-2020..pdf> (26.09.2019.)

6. KRITIČKI OSVRT NA RAZVOJ TURIZMA U OPĆINI BAŠKA

Za uspješno poslovanje i ostvarivanje planova u turizmu potrebno je planirati i nekoliko godina unaprijed. Pri samom planiranju u obzir se uzimaju rezultati poslovanja prijašnjih godina pri čemu je najvažanija prethodna godina.

Turistička destinacija Općine Baška svoj turizam još uvijek smatra kao odmor na "suncu i moru", no sve je veći broj sofisticiranih turista koji traže raznolikost sadržaja, aktivnosti i usluga u samoj destinaciji te će Općina Baška u skorijem vremenu svoju turističku destinaciju morati kombinirati s drugim turističkim proizvodima, osobito s turističkim događajima, manifestacijama, festivalima koji bi mogli biti i jedan od osnovnih motiva dolaska turista u Općinu Baška.

Što se tiče turističke ponude smještajnih kapaciteta Baške, dominira privatni smještaj koji čini 47% ukupnih kapaciteta prema broju kreveta, slijede ga kampovi sa 27% i hoteli sa 16%.¹⁰¹ Što se tiče noćenja, od 2010. godine pa na dalje Baška bilježi stabilan rast od 3.6% dok je prosječni rast na razini čitave Hrvatske iznosi 4.9%. Jedina godina kada je Baška bilježila pad noćenja u odnosu na prethodnu godinu je 2014. godina.

Općina Baška kao turistička destinacija ima problem sezonalnosti te uvidjevši taj problem pokušava riješiti outdoor ponudom te razvojem kulturnog turizma. Može se reći da Baška taj problem u zadnjih četiri godine uspješno rješava jer je prepoznata kao jedna od boljih outdoor destinacija zbog svojih prirodnih resursa i prirodne outdoor infrastrukture. Pod outdoor turizmom smatra se cikloturizam, hikin, trekking, avanturistički turizam odnosno turizam posebnih interesa za ljubitelje ronjenja, penjanja, fotografije, zdravstvenog turizma i cruising turizma koji je stimuliran dolaskom manjih kruzera.

Vrlo je važno naglasiti i samu želju Općine Baška da ne bude destinacija koja se bori s problemom sezonalnosti. To je važno ne samo zbog ekonomskih razloga, odnosno prihoda od turizma u određenim ljetnim mjesecima već i zbog samom domicilnog stanovništva Općine Baška. Kao što je standard za otok Krk i većinu ostalih turističkih destinacija najveći broj dolazaka Baška bilježi za vrijeme sezone (sredina svibnja pa do sredine rujna). U tom

¹⁰¹ Studija upravljanja Velom plažom u Baški - <https://www.baska.hr/wp-content/uploads/2017/02/Studija-upravljanja-Velom-pla%C5%BEom-Baska.pdf> (26.9.2019.)

razdoblju Bašku od ukupnog broja posjetitelja u godini posjeti 90.8% turista. Zbog sezonalnosti domicilno stanovništvo ne može u potpunosti uživati u prirodnim i antropogenim resursima svog domicila zbog same prenapučenosti turistima te je zbog toga važno da se turizam u ovoj destinaciji razvija tijekom cijele godine kako bi se ravnomjerno raspodjelio broj turista i broj domicilnog stanovništva.

Općina Baška radi i na zaštiti prirodnih resursa, osobito plaža pri čemu je važno za naglasiti da njihove plaže imaju plave zastave što znači da je kvaliteta ponude na visokom nivou te da je more čisto. Jedna od najpoznatijih plaža s plavom zastavom je i Vela plaža o kojoj autor govori u nastavku ovog rada.

Vela plaža je je najveća i jedna je od najljepših plaža na otoku. Šljunastog je tipa i nalazi se u uvali Bašćanska draga. Prema Regionalnom programu status plaže je uređena/mjesna plaža, duljine 1.500 m i širine 15 m što joj daje površinu od 22.500 m². Još jedna bitna značajka je ta da joj je dodijeljena Plava zastava koja simbolizira kvalitetu ponude i čistoću mora. Vela plaža je tematizirana kao plaža sa sportskim i rekreacijskim sadržajima te kao takva je jedina vrsta te plaže u mjestu Baška.

Za potrebe korisnika na plaži se nalaze : spasilačka služba (5 lokacija), sanitarni objekt (3 lokacije), tuš (6 lokacija), kabine za presvlačenje (6 lokacija), spremnici za otpad (4 lokacije), klupe (12 lokacija), restoran (2 objekta), caffè bar (4 objekta), restoran brze prehrane (2 objekta), dječje igralište (1 objekt), sport na vodi (3 lokacije), aquagan (1 objekt), parkiralište (2 lokacije), pomoćni objekt (1 lokacija), vodeni grad u moru (2 lokacije)."

Na plaži se sustavno prati kakvoća mora na dvije lokacije od 2009. godine. Kakvoća mora je označena kao izvrsna. Od strane općine 2016. godine dodijeljeno je 38 koncesijskih odobrenja na području plaže.

Kao jedna od najpopularnijih plaža u općini, Vela plaža ima nekoliko identificiranih problema: prenapučenost plaže (za mjesnu plažu prihvatni tolerirani kapacitet iznosi 5 do 20 m² po osobi dok je on kod Vele plaže 1.5 m²), loša infrastrukturna opremljenost plaže (pristup za invalide i teže pokretne osobe, sanitarni čvorovi, tuševi, sunčališta, klupe, igrališta, itd.), nedostatak prometne infrastrukture (nerazvijena prometna mreža, nedostatak parkirnih mjesta, nedovoljno dobra regulacija prometa), neadekvatno upravljanje plažom, pomorsko dobro određeno je

samo na južnom dijelu plaže, ekspanzija gradnje, neslužbena/neregulirana parkirališta, ilegalni preprodavači robe, proizvodi niske kvalitete koji se prodaju na plaži, dovođenje pasa na plažu izvan predviđene zone, nestajanje žala radi strujanja mora i vjetra i izostanak nadohranjivanja plaže.⁵⁰ Smatra se da Vela plaža zna imati i do 15.000 posjetitelja.

6.1. Koncept oblikovanja Vele plaže s prijedlogom tematizacije i sadržaja

Prijedlog tematizacije plaže prema Regionalnom programu uređenja za Velu plažu je plaža sa sportskim i rekreacijskim sadržajima. S obzirom na sadržaje koji se trenutno nude te s obzirom na posjetitelje plaže u planu je tematizirati Velu plažu kao : plažu sa sportskim i rekreativnim sadržajima, plažu za obitelji s djecom, plažu za pse.¹⁰²

Kako bi se to ostvarilo potrebno je zonirati plažu na one djelove koji zadovoljavaju propisane minimalne i tehničke uvjete za pojedini tip plaže. Tematizacija će dovesti do distribucije ukupnog broja korisnika na veći broj lokacija na plaži, opremanje plaže adekvatnom opremom i veće zadovoljenje posebnih interesa korisnika.

Tablica 16. Uvjeti i elementi za navedene tematizacije Vele plaže

Tematizacija plaže	Minimalni tehnički uvjeti	Posebni elementi
Plaža sa sportskim i rekreativnim sadržajima	info ploča čistoća mora čistoća plaže pitka voda tuševi sanitarni objekti marker plutače minimalno 1 ugostiteljski objekt minimalno 2 organizirana sportska sadržaja na moru minimalno 2 organizirana sportska sadržaja na plaži minimalno 1 rekreativan sadržaj na plaži spasioci i oprema za spašavanje dostupna i oprema za prvu pomoć Wi-Fi tende za presvlačenje	ležaljke i suncobrani parkiralište protupožarni sustavi minimalno 1 ugostiteljski objekt iz skupine restorani minimalno 1 ugostiteljski objekt iz skupine barovi minimalno 1 organizirani sportski sadržaj na moru minimalno 2 organizirana sportska sadržaja na plaži minimalno 1 rekreativan sadržaj na plaži

¹⁰² Studija upravljanja Velom plažom u Baški, str. 49

	pristup plaži i moru osobama s posebnim potrebama nosivost kapaciteta 5m²/osobi	
Plaža za obitelji s djecom	info ploča - čistoća mora čistoća plaže pitka voda tuševi sanitarni objekti marker plutače ležaljke i suncobrani spasioci i oprema za spašavanje dostupna oprema za prvu pomoć - Wi-Fi uređeni prostor za boravak djece na plaži uređeni pristup moru prilagođeni djeci uređeni pristup plaži za kolica i za osobe s posebnim potrebama nosivost kapaciteta 8m²/osobi	minimalno 2 zabavna sadržaja na moru minimalno 2 zabavna sadržaja na plaži rekviziti za igru djece na plaži i u moru parkiralište protupožarni sustavi minimalno 1 ugostiteljski objekt iz skupine restorani i barovi osoba za kontrolu plažnih sadržaja usluga animacije za djecu Najam plažnih sadržaja
Plaža za pse	info ploča + dodatni elementi čistoća mora čistoća plaže pokretni sanitarni objekti marker plutače prijenosni spremnici s pitkom vodom uređeni pristup plaži i moru osobama s posebnim potrebama nosivost kapaciteta 5m²/osobi	posude za vodu za pse ležaljke i suncobrani odvojeni prostori plaže za kućne ljubimce na povodcu i za kućne ljubimce da se slobodno kreću rekviziti za igru kućnih ljubimaca minimalno 1 ugostiteljski objekt iz skupine objekata jednostavnih

	rekviziti za čišćenje i odlaganje izmeta kućnih ljubimaca spasioci i oprema za spašavanje - Wi-Fi	usluga sa prilagođenom dodatnom uslugom i ponudom za kućne ljubimce

Izvor: obrada autora, prema Studiji upravljanja Velom *plažom* u Baški

Na temelju sadržaja koje Vela plaža ima potrebno je dodati još mnogo dodatnog sadržaja kako bi Vela plaža zadovoljavala minimalne tehničke uvjete i posebne elemente.

Kako bi se ti elementi ispunili dan je sljedeći prijedlog sadržaja:

1. Plaža za obitelji s djecom:

u moru plutajući vodeni park za manji uzrast djece, obiteljsko sunčalište s uređenom hortikulturom i umjetnim hladom, tematsko dječje igralište, pješčanik, spray park, ljuljačke i tobogani, vođena animacija, sigurnosni pretinci za odlaganje osobnih stvari, te zadovoljiti ostale kriterije iz prethodne tablice

2. Plaža sa sportskim i rekreativnim sadržajima:

mreža za odbojku u moru, vaterpolo golovi, jet ski i bangie/kolutovi (isključivo u zoni gdje je zabranjeno plivanje), centar za iznajmljivanje sportske i rekreativne opreme (pedaline, kajak,...), centar za ronjenje i škola wind surfinga, višenamjenski plato/pozornica za različite vođene sportsko rekreativne programe, polivalentni tereni: odbojka na pijesku, tenis na pijesku, nogomet na pijesku, hodanje uz obalu/rolanje/bicikl u dužini cijele obale zone Vele plaže, sigurnosni pretinci za odlaganje osobnih stvari, zadovoljiti i ostale kriterije iz minimalnih tehničkih uvjeta.

3. Plaža za pse:

ograđeni boksovi za pse i vlasnike s ležaljka i suncobranima te ležaljke za pse, ograđeno igralište za pse, tematizirani ugostiteljski objekt, tuševi za pse, rekviziti za čišćenje,

fiksirane polukupole za umjetnu hladovinu, obilježavanje i ograđivanje pripadajućeg morskog dijela plaže odgovarajućim plutačama, sigurnosni pretinci za odlaganje osobnih stvari, zadovoljiti i ostale kriterije iz minimalnih tehničkih uvjeta"¹⁰³ Zoniranje s prijedlogom tematizacije prikazan je na slici 6 koja prikazuje prve faze uređenja Vele plaže.

Prijedlog modela upravljanja Velom plažom

Model upravljanja Vele plaže predviđa se da će se provesti u tri faze unutar kratkog vremenskog perioda. Te faze su:

" - Faza 1: Kratki rok-Kontrakcija (2017. i 2018.)

- Faza 2: Srednji rok-Koncesija i vodeni park (2018. i 2019.)

- Faza 3: Dugi rok-Dugoročno održiva destinacija (2020.)"¹⁰⁴

Osnovni ciljevi kroz navedene faze su sljedeći:

" Faza 1:

- Osnovna tematizacija i podizanje standarda kvalitete korištenja Vele plaže
- Limitirati broj dnevnih posjetitelja na plaži bez većih investicija

Faza 2:

- Uspostava profesionalnih standarda upravljanja i nastavak tematizacije
- Daljnja kontrola/kontrakcija postojeće prometne organizacije Baške

Faza 3:

- Širenje kapaciteta plaže

¹⁰³ Studija upravljanja Velom plažom u Baški, str 64

¹⁰⁴ Studija upravljanja Velom plažom u Baški, str. 80

- Optimizirani sustav upravljanja prometom u Baški" ⁵⁴

U prvoj fazi tematizirat će se plaža na tri definirane teme, odrediti njihov obuhvat i opremiti ih u skladu sa propisima. Alternativa tome je da se prepusti koncesionarima plaže provedba tematizacije. Potrebno je formirati korisničke centre prema propisima na njihove pripadajuće djelove plaže. Nadalje, potrebno je povećati broj ležaljki, uvesti kontrolu zauzimanja prostora ručnicima, smanjiti površinu pod koncesijama za caffè barove i povećati površinu za kupaće, osposobiti komunalne redare, započeti proces izrade i donošenje izmjena i dopuna važeće prostorno-planske dokumentacije.

U drugoj fazi planira se uspostaviti dugoročne koncesije, zbog veličine prostora, jedinstvenosti i kontrole planira se uspostava dvije koncesije, ali konačnu odluku će donjeti Općina Baška i Primorsko-goranska županija.

Potrebno je proširiti plažu na dijelu gdje se misli uspostaviti plaža sa sportskim i rekreacijskim sadržajima. U slučaju odabira opcije A ukupna površina plaže bi iznosila 24.110 m², pri odabiru opcije B ukupna površina plaže bi iznosila 15.860 m². Nadalje, potrebno je urediti postojeće i uvesti nove elemente koji će doprinjeti boljoj plažnoj funkciji, obogatiti prostor plaže i kontaktnog prostora sportsko-rekreativnim sadržajima.

U fazi tri su planirani su djelovi plaže za obitelji s djecom i temom plaže za pse, potrebno je u produžiti plažu prema jugu i proširiti prema unutra. Nadalje je potrebno urediti i razviti plažu Palada kao urbano-promenadnu plažu. Sama plaža Palada predstavlja organski nastavak Vele plaže. Preporučuje se ubrzavanje proces uređenja i razvoja plaže Palada s ciljem pridonosenju rasterećenja Vele plaže.

7. ZAKLJUČAK

Općina Baška je jedna od sedam jedinica lokalne samouprave koja se nalazi na otoku Krku. Smještena je na jugoistočnom dijelu otoka Krka. S istočne strane morem graniči s Ličko-senjskom županijom, s južne strane morem s otokom Rabom, sa zapadne strane morem s otokom Cresom. Kopnom sa zapadne strane graniči s Općinom Punat te sa sjeverne strane Općinom Vrbnik. Smještena je u pitomoj dolini, u zaljevu, okružena vinogradima, maslinicima, sa slikovitim pozadinom krševite planine Velebita i otočića Prvića. Obuhvaća područja naselja: Baška, Batomalj, Draga Bašćanska i Jurandvor.

Općina Baška broji 25 uređenih plaža pri čemu je površinom najveća od njih Vela plaža. Većina plaža su prirodne plaže i udaljene od centra Općine Baška. Bunculuka je jedina plaža turističkog kompleksa, a Vela plaža, Plaža u ulici Palada i Punta Krcin su mjesne plaže. Važno je napomenuti da od 25 plaža, njih čak 19 nema važeći dokument prostornog uređenja. Putem izračuna vršnog opterećenja plažnog prostora, Općina Baška zauzima 1,2 m² plažnog prostora po kupaču što po plažnom standardu kopnenih površina spada u kategoriju prevelike gustoće.

Vela plaža je najveća i jedna je od najljepših plaža na otoku. Šljunastog je tipa i nalazi se u uvali Bašćanska draga. Prema Regionalnom programu status plaže je uređena/mjesna plaža, duljine 1.500 m i širine 15 m što joj daje površinu od 22.500 m². Još jedna bitna značajka je ta da joj je dodijeljena Plava zastava koja simbolizira kvalitetu ponude i čistoću mora. Vela plaža je tematizirana kao plaža sa sportskim i rekreacijskim sadržajima te kao takva je jedina vrsta te plaže u mjestu Baška.

Prijedlog tematizacije plaže prema Regionalnom programu uređenja za Vela plažu je plaža sa sportskim i rekreacijskim sadržajima. S obzirom na sadržaje koji se trenutno nude te s obzirom na posjetitelje plaže u planu je tematizirati Vela plažu kao: plažu sa sportskim i rekreativnim sadržajima, plažu za obitelji s djecom, plažu za pse.

Otok Krk, na kojem se nalazi Općina Baška, turiste najviše privlači svojim plažama, te sa povećanjem broja turista povećao se i broj kupača te je došlo do tolike prenapučenosti na plažama gdje ni jedna općina ne zadovoljava minimalne uvjete od 3m² po osobi. Ukoliko se nastavi dosadašnji trend povećanja dolazaka turista taj problem će postati sve gori. Inicijativa tematizacije plaža, kao što je objašnjeno na primjeru Vele plaže u općini Baška, je korak u pravom smjeru gdje se kroz tematizaciju plaža ograničava broj potencijalnih posjetitelja te

plaže, a isto tako uz povećanje same kvadrature plaže osigurava veći plažni standard po kupacu.

Općina Baška radi na promicanju održivog razvoja turizma pri čemu je izvrstan primjer Vela plaža, također Općina Baška radi na očuvanju svojih prirodnih i antropogenih resursa, održavanju kvalitete života domicilnog stanovništva te unaprijeđenje Općine Baška kao turističke destinacije.

POPIS LITERATURE

1. Analiza postojećeg stanja na području Općine Baška za potrebe izrade Programa ukupnog razvoja Općine Baška
2. Bilen M.; Turizam i okoliš, Mikrorad d.o.o., Zagreb 2011.
3. Birkić, D.: Održivi turistički razvoj priobalne destinacije, doktorska disertacija, Opatija, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
4. Blancas, F. J., Lozano-Oyola, M., González, M., Guerrero F., M., Caballero, R. How use sustainability indicators for tourism planning: the case of rural tourism in Andalusia (Spain), *Science of the Total Environment*, 2011.
5. Blažević, B., Maškarin Ribarić, H., Smolčić Jurdana D., Analitička podloga upravljanju održivim turizmom, *Ekonomski pregled*, 2003.
6. Choi, H. C., Sirakaya, E., Sustainability indicators for managing community tourism, *Tourism Management*, 2006.,
7. Čavlek, N. i suradnici, Turizam – ekonomske osnove i organizacijski sustav, Školska knjiga, Zagreb, 2011.
8. *European Business Review*, Vol. 24 Iss: 6, 2012.
9. Hall M.: Policy learning and policy failure in sustainable tourism governance. From first – and second order to third – order change, *Journal of Sustainable Tourism*, 2001., 19 (4-5) ¹³ Birkić D.: op.cit.,
10. Jovanić, M. *Promjene u dinamičkim obilježjima naseljenosti otoka Krk*, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, 2012. str 176
11. Klarić, Z., Određivanje prihvatnog potencijala u Sredozemlju i njegov utjecaj na poimanje održivog razvitka, u: Klarić, Zbornik radova Prema održivom razvitku turizma u Hrvatskoj, Zagreb, Institut za turizam, 1994., str. 17–32.
12. Korošec L., Smolčić Jurdana D. Politika zaštite okoliša – integralni dio koncepcije održivog razvoja Europske unije, *Ekonomski pregled* 64 (6), 2003.,
13. Križman-Pavlović, D., *Marketing turističke destinacije*, Mikrorad d.o.o., Zagreb, (2008), str. 58 Vukonić, B., *Teorija i praksa turističke destinacije*, Zbornik radova sa znanstvenog skupa „Hotelska kuća 1998“, Opatija; Hoteljerski fakultet, (1998),

14. Kunst I.: Upravljanje turističkom destinacijom u Hrvatskoj – ograničenja i mogućnosti, u: Izazovi upravljanja turizmom, Institut za turizam, Zagreb, 2011.
15. Liu, Z., Sustainable tourism development: A critique, Journal of Sustainable Tourism
16. Magaš, D., *Turistička destinacija*; Tipograf, Rijeka (1997),
17. Mikačić V.: Otočni turizam Hrvatske, pregledni rad, Zagreb, Institut za turizam, 1993.
18. Padin C.: A sustainable tourism planning model: Components and relationships, plans, Tourism and Hospitality Planning and Development, 2004.
19. Program rada s financijskim planom turističke zajednice Općine Baška
20. Regionalni program razvoja Općine Baška 2015.-2020.
21. Ruhane, L.: Strategic planning for local tourism destination: an analysis of tourism
22. Smolčić Jurdana, D., Prednosti i ograničenja primjene koncepcije održivog razvoja turizma, Doktorska disertacija, Ekonomski fakultet, Zagreb, 2003.
23. Studija upravljanja Velom plažom u Baški,
24. The Berlin declaration on biological diversity and sustainable tourism,.
25. United nations (2016) Globalni ciljevi održivog razvoja do 2030. Zagreb: ODRAZ- Održivi razvoj zajednice Črnjar, M., Črnjar, K.: op. cit.,
26. Vidučić V.: op. cit., str. 42
27. Vukonić, B., Keča, K., Turizam i razvoj, Mikrorad, Zagreb., 2001., str. 92.
28. Vukonić, B., *Smisao i objašnjenje pojma turistička destinacija*, Turizam, vol 43., no. 3-4, (1995), str. 69-77 Križman-Pavlović, D., op. cit.,

POPIS ILUSTRACIJA

Popis tablica

<i>Tablica 1. Ekonomske koristi i ekonomske štete razvoja turizma u otočnim turističkim destinacijama</i>	<i>13</i>
<i>Tablica 2. Doxeyev indeks iritacije</i>	<i>14</i>
<i>Tablica 3: Kontingenti stanovništva Općine Baška u razdoblju od 2001. – 2011.godine..</i>	<i>47</i>
<i>Tablica 4. Obrazovna struktura stanovnika općine Baška u 2001. i 2011. godini</i>	<i>48</i>
<i>Tablica 5. Stanovi u Baškoj prema nastanjenosti i namjeni u 2011.godini</i>	<i>50</i>
<i>Tablica 6. Stanovi u Baškoj prema nastanjenosti i namjeni u 2001.godini</i>	<i>50</i>
<i>Tablica 7. Turistička izgradnja receptivnih kapaciteta u 2016.</i>	<i>51</i>
<i>Tablica 8. Broj postelja u 2016. i 2017.</i>	<i>52</i>
<i>Tablica 9. Turistički promet 2018. godine na području Općine Baška (prema mjesecima).....</i>	<i>56</i>
<i>Tablica 10. Ostvareni turistički promet (noćenja) za razdoblje od 2016.-2018.</i>	<i>57</i>
<i>Tablica 11. Procjena turističkog prometa dolazaka i noćenja u 2018.godini</i>	<i>58</i>
<i>Tablica 12. Iskorištenost kapaciteta prema vrsti smještaja za razdoblje 1.-9. mjeseca 2018.godine</i>	<i>59</i>
<i>Tablica 13. Struktura i kapaciteti u nekomercijalnom smještaju na području Općine Baška u 2018.godini.....</i>	<i>61</i>
<i>Tablica 14. Turistički promet nekomercijalnog smještaja na području Općine Baška u razdoblju siječanj – rujanj 2018.godine.....</i>	<i>62</i>
<i>Tablica 15. Popis i površina plaža u Općini Baška</i>	<i>64</i>
<i>Tablica 16. Uvjeti i elementi za navedene tematizacije Vele plaže.....</i>	<i>73</i>

Popis grafikona:

<i>Grafikon 1: Udio stanovništva prema dobnoj strukturi prema popisu stanovništva iz 2011. godine</i>	<i>46</i>
<i>Grafikon 2. Postotak iskorištenih kreveta u 2016. i 2017.</i>	<i>63</i>

